

Dönem: 22 Yasama Yılı: 4

TBMM

(S. Sayısı: 1214)

Dokuzuncu Kalkınma Planının (2007-2013) Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına Sunulduğuna Dair Başbakanlık Tezkeresi ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu (3/1075)

T.C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Genel Müdürlüğü
Sayı: B.02.0.KKG/166-25/2984

12/6/2006

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Yüksek Planlama Kurulunda görüşülmüş ve Bakanlar Kurulunun 5/6/2006 tarihli ve 2006/10509 sayılı Kararı ile kabul edilmiş olan “Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)”, 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 27 nci ve 30/10/1984 tarihli ve 3067 sayılı Kanununun 1 inci maddelerine göre ilişikte sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

BAKANLAR KURULU KARARI

Yüksek Planlama Kurulunun 1/6/2006 tarihli ve 2006/27 sayılı Raporu ile teklif edilen “Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)”nın kabulü: 540 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 27 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 5/6/2006 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Recep Tayyip Erdoğan
Başbakan

Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd. <i>A. Gül</i>	Devlet Bak. ve Başb. Yrd. <i>A. Şener</i>	Devlet Bak. ve Başb. Yrd. V. <i>C. Çiçek</i>
Devlet Bakanı V. <i>A. Şener</i>	Devlet Bakanı <i>A. Babacan</i>	Devlet Bakanı <i>M. Aydın</i>
Devlet Bakanı <i>N. Çubukçu</i>	Devlet Bakanı <i>K. Tüzmen</i>	Adalet Bakanı <i>C. Çiçek</i>
Millî Savunma Bakanı <i>M. V. Gönül</i>	İçişleri Bakanı <i>A. Aksu</i>	Maliye Bakanı <i>K. Unakıtan</i>
Millî Eğitim Bakanı <i>H. Çelik</i>	Bayındırlık ve İskân Bakanı <i>F. N. Özak</i>	Sağlık Bakanı <i>R. Akdağ</i>
Ulaştırma Bakanı <i>B. Yıldırım</i>	Tarım ve Köyişleri Bakanı <i>M. M. Eker</i>	Çalışma ve Sos. Güv. Bakanı V. <i>A. Aksu</i>
Sanayi ve Ticaret Bakanı <i>A. Coşkun</i>	En. ve Tab. Kay. Bakanı <i>M. H. Güler</i>	Kültür ve Turizm Bakanı <i>A. Koç</i>
	Çevre ve Orman Bakanı <i>O. Pepe</i>	

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

Esas No.: 3/1075

Karar No.: 102

23/6/2006

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

19/6/1994 tarihli ve 540 sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 27 nci maddesi ile 30/10/1984 tarihli ve 3067 sayılı Kalkınma Planlarının Yürürlüğe Konması ve Bütünlüğün Korunması Hakkında Kanununun 1 inci maddesi gereğince Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanıp, Yüksek Planlama Kurulunda görüşülen ve Bakanlar Kurulunun 5/6/2006 tarihli ve 2006/10509 sayılı Kararı ile kabul edilerek 12/6/2006 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça 13/6/2006 tarihinde Komisyonumuza havale edilen "Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)" taslağı, 3067 sayılı Kanununun 2 nci maddesinin ikinci fıkrası gereğince 24 saat içinde gündeme alınarak, Komisyonumuzun 14/6/2006 tarihinde yaptığı 77 nci birleşim ile 20/6/2006 tarihinde başlayıp, 21/6/2006 tarihinde sona eren 79 ve 80 inci birleşimlerinde Hükümeti temsilen Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Abdüllatif Şener ile Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ve Hazine Müsteşarlığı temsilcilerinin katılımlarıyla incelenip, görüşülmüştür.

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı, değişimin çok boyutlu ve hızlı bir şekilde yaşandığı, rekabetin yoğunlaştığı ve belirsizliklerin arttığı bir döneme rastlamaktadır. Küreselleşmenin her alanda etkili olduğu, bireyler, kurumlar ve uluslar için fırsatların ve risklerin arttığı bu dönemde, Plan, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği dönüşümleri ortaya koyan temel politika dokümanıdır. Bu kapsamda Dokuzuncu Kalkınma Planı, "İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, AB'ye üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye" vizyonu ve Uzun Vadeli Strateji (2001-2023) çerçevesinde hazırlanmıştır.

Bu vizyona ulaşılırken aşağıdaki ilkeler benimsenmiştir:

- Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşım esastır.
- Toplumsal diyalog ve katılımıcılığın güçlendirilerek, toplumsal katkı ve sahiplenmenin sağlanması esastır.
- İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı esastır.
- Rekabetçi bir piyasa, etkin bir kamu yönetimi ve demokratik bir sivil toplum gelişme sürecinde birbirini tamamlayan kurumlar olarak işlev görecektir.
- Kamusal hizmet sunumunda; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımıcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti esastır.
- Devletin ticari mal ve hizmet üretiminden çekilerek, politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi esas olacaktır.
- Politikalar oluşturulurken kaynak kısıtı göz önünde bulundurularak önceliklendirme yapılacaktır.
- Uygulamanın vatandaşa en yakın birimlerce yapılması esastır.
- Toplumsal yapımızın ve bütünlüğümüzün ortak miras ve paylaşılan değerler çerçevesinde güçlendirilmesi esastır.
- Doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması esastır.

Plan Dönemi Hedef ve Tahminleri

Plan döneminde GSYİH'nın yıllık ortalama yüzde 7 oranında artması ve kişi başına gelirin 2013 yılında 10.100 dolar olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Böylece, AB'ye nominal yakınsama sürecinde de önemli mesafe kaydedilmiş olacaktır ve GSYİH'sı yaklaşık 800 milyar dolara ulaşacak olan Türkiye, dünyanın en büyük 17 nci ülkesi konumuna yükselecektir.

Bu büyüme performansında verimlilik artışları, 2002-2005 döneminde olduğu gibi yine önemli bir rol oynayacaktır. Plan döneminde Toplam Faktör Verimliliği artışının yıllık ortalama yüzde 2,3 dolayında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Toplam Faktör Verimliliği artışlarının özellikle sanayi ve hizmetler sektörlerinden kaynaklanması beklenmektedir. Gerek işgücü piyasasında gerçekleştirilen reformların gerekse yürütülen aktif işgücü politikalarının etkisiyle, büyümenin istihdama yansması ve Plan döneminde yıllık ortalama yüzde 2,7 oranında istihdam artışı sağlanması beklenmektedir. Plan döneminde sanayi ve hizmetler sektörlerinde yıllık ortalama 835 bin kişiyi kapsayan dikkate değer oranda bir istihdam artışı öngörülmekte ve bu istihdam artışının, nüfustaki artış ve tarımdaki çözülmeye rağmen, işsizlik oranını dönem sonunda yüzde 7,7'ye düşürmesi beklenmektedir.

Özel ve kamu sektörü sabit sermaye yatırımlarının Plan döneminde sırasıyla yıllık ortalama yüzde 9,4 ve yüzde 8,1 oranında artacağı ve toplam sabit sermaye artışının yıllık ortalama yüzde 9,1 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Böylece, üretim faktörlerinin büyümeye katkılarının Plan döneminde, sermaye stoku artışı için yüzde 33,6, istihdam artışı için yüzde 29,4 ve TFV artışı için yüzde 37,0 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir.

Plan döneminde TÜFE artışının yüzde 3 seviyesine gerilemesi beklenmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde, Türkiye ekonomisinde üretimin sektörel kompozisyonuna bakıldığında sanayi ve hizmetler sektörlerinin ön plana çıkacağı tahmin edilmektedir. Ekonominin modernizasyonu ve yapısal reformlara paralel olarak, tarım sektörünün üretim ve katma değer içerisindeki payının azalmaya devam etmesi beklenmektedir. Tarım sektörünün, 2007-

2013 döneminde yıllık ortalama yüzde 3,6 büyümesi ve toplam üretim içindeki payının 2013 itibarıyla yüzde 7,8 seviyesine gerilemesi öngörülmektedir. Üretim sektörü kompozisyonundaki değişimin tarım sektörü aleyhinde gerçekleşmesi beklenirken, rekabet gücünü artırıcı ve yüksek katma değerli yapıya geçişi destekleyici politikalar sayesinde sanayi sektörü lehine gelişmeler öngörülmektedir. Bu bağlamda, sanayi sektörünün üretim içerisindeki payının plan dönemi süresince artması ve dönem sonunda yüzde 27,2 seviyesine ulaşması beklenmektedir. Bu dönemde, sanayi sektörü üretim artış hızının ekonomik büyümenin üzerinde gerçekleşerek, yıllık ortalama yüzde 7,8 olması beklenmektedir. Plan döneminde hizmetler sektörünün yıllık ortalama büyüme hızı ise yüzde 7,3 olarak öngörülmekte, böylece, hizmetlerin üretim içindeki payının önceki yıllara oranla bir miktar artarak dönem sonunda yüzde 65 düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde ihracatın, yıllık ortalama yüzde 14,2 oranında artış göstererek 2013 yılında 210 milyar dolara ulaşması hedeflenmektedir. Sürdürülebilir yüksek büyümeye paralel olarak ithalatın da yıllık ortalama yüzde 11 oranında artış göstermesi ve 2013 yılında 275 milyar dolara ulaşması öngörülmektedir. Dolayısıyla, plan dönemi sonunda dış ticaret hacmi yaklaşık 470 milyar dolar düzeyinde gerçekleşecektir. 2005 yılında yüzde 9 olan dış ticaret açığının GSYİH'ya oranının 2013 yılında yüzde 5,6'ya ineceği tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, cari işlemler açığının GSYİH'ya oranı ise 2005 yılındaki yüzde 6,4 seviyesinden, Plan dönemi sonunda yüzde 3 seviyesine gerileyecektir.

Yapısal önlemler, ekonomik istikrar ve yüksek oranlı büyümenin Plan döneminde kamu finansmanı dengesi üzerinde olumlu etkileri olacağı ve VIII. Plan döneminde yıllık ortalama yüzde 9 açık veren genel devlet finansman dengesinin GSYİH'ya oranının, faiz harcamalarındaki azalmanın da etkisiyle, dönem ortalaması olarak yüzde 1,6 fazlaya döneceği tahmin edilmektedir.

Kayıt dışı ekonomiyle mücadelede sağlanacak başarı, Plan döneminde kamu maliyesindeki istikrarın sürdürülmesinde temel araçlardan biri olacaktır.

Özelleştirmelerin de etkisiyle KİT sisteminin ekonomi içindeki payı önemli ölçüde azalarak KİT'lerin toplam brüt satış hasılatının GSYİH'ya oranının 2006 yılındaki yüzde 9 seviyesinden 2013 yılında yüzde 3,3'e düşmesi beklenmektedir. Aynı dönemde KİT sisteminde yaratılan katma değer GSYİH'ya oranının da yüzde 2'den yüzde 0,6'ya düşeceği öngörülmektedir.

Plan dönemi sonuna gelindiğinde özelleştirme işlemleri sonucunda kamunun hava ve deniz ulaşımı ile lokomotif ve vagon üretimi; şeker, tütün ve çay ürünlerinin işlenmesi; petrokimya sanayi; malzeme alımı; elektrik dağıtım ve toptan ticareti faaliyet alanlarından tamamen çekilmesi; bunun yanı sıra, elektrik üretimi, doğalgaz piyasası, kömür ve diğer maden işletmeciliğindeki payının azalması hedeflenmektedir. Buna karşın tahıl alımı, tohumluk üretimi, demiryolu ulaşımı alt yapısı, elektrik iletimi, petrol arama, hava meydanlarının işletilmesi, posta hizmetleri ile kıyı emniyetinin sağlanması alanlarında faaliyet gösteren KİT'lerin plan döneminde özelleştirilmesi öngörülmemektedir.

Büyümekte olan sosyal güvenlik açığının, 2007 yılından itibaren yürürlüğe girecek reform sonrasında, GSYİH'ya oran olarak, Plan dönemi boyunca 2006 yılı seviyesine göre daha düşük oranlarda olması hedeflenmektedir.

Emeklilik sistemine ilişkin açığın düşmesinde ise devlet memurlarında prim matrahının genişlemesiyle prim gelirlerinin yıllık ortalama olarak GSYİH'nın 0,5'i oranında artması etkili olmaktadır. Matrah genişlemesiyle beraber ortaya çıkacak ek işveren prim tutarının bütçeye yük getirmesi ve memurlara ödenmesi gereken ek prim tutarının maaş düşüşüne yol açmaması için bütçe tarafından karşılanmasından dolayı bu düzenleme bütçe harcamasını artıracaktır. Dolayısıyla bu düzenleme ile beraber bütçe harcamalarında artış yapılarak sosyal güvenlik sistemine ek gelir yaratılmasından dolayı toplam kamunun mali dengesinde bir değişim olmayacaktır.

Plan döneminde kayıtdışı ekonominin azaltılmasına yönelik olarak kademeli yapılması öngörülen SSK işveren prim oranı indiriminin etkisiyle düzenlemenin yapıldığı ilk yıllarda sistemin açığında bir miktar artma olacağı, ancak plan döneminin sonuna doğru prim indirimiyle beraber artan kayıtlı istihdamın sisteme ek gelir sağlayacağı ve sistemin açığının azalmaya başlayacağı öngörülmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde; öncelikli sektörler arasında yer alan eğitim ve sağlık sektörlerinin kamu yatırım payı artırılabilecektir. Tarım sektöründe, sulama projeleri stokunun eritilebilmesi için kamu yatırımları artırılabilecek ve projeler hızlandırılarak önemli bir kısmı tamamlanacaktır. Serbestleştirme politikasına paralel olarak, kamu sektörünün enerji yatırımları içindeki payı tedricen azaltılacaktır. Ulaştırma sektörü Plan döneminde kamu yatırımlarından en büyük payı almakla birlikte, büyük projelerin yıllar itibarıyla tamamlanacak olması ve aynı dönemde özel sektör katılımını içerecek finansman modellerinden azami ölçüde yararlanılacak olması nedeniyle, sektörün kamu yatırımları içindeki payı azalacaktır. Kamu kesiminin ticari mal ve hizmet üretiminden çekilmesi ve önemli KİT'lerin özelleştirilmesiyle birlikte, madencilik ve imalat sektörlerindeki kamu yatırım payı azalacaktır. Plan döneminde, adalet hizmetleri ve e-devlet yatırımlarının diğer kamu hizmet yatırımları içindeki ağırlığı artırılabilecektir.

Plan döneminde birincil enerji talebinde, ekonomik ve sosyal kalkınmayla orantılı olarak yıllık ortalama yüzde 6,2 oranında artış öngörülmektedir. Enerji tüketimi içinde doğal gazın 2005 yılında yüzde 28 düzeyinde olan payının yüzde 34'e yükselmesi, petrol ürünlerinin payının ise yüzde 37'den yüzde 31'e gerilemesi beklenmektedir. Diğer yandan Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde elektrik talebinin, ağırlıklı olarak sanayi üretim ve hizmetler sektöründeki gelişmelere paralel olarak, yılda ortalama yüzde 8,1 oranında artış göstereceği tahmin edilmektedir.

TCDD'nin taşıma tekeline son verilmesi ile birlikte özel sektör trenlerinin TCDD hatlarında çalışmaya başlaması, yolcu seferlerinin klasik trenlerden hızlı trenlere kayması ile yük trenlerine ayrılacak ilave kapasite ve özel sektörün verimlilik artışları dikkate alınarak 2007-2013 döneminde yurtiçi demiryolu yük taşımalarında yıllık ortalama yüzde 12'lik artış öngörülmüştür. Yurtdışı demiryolu yük taşımaları demiryollarında gelişme potansiyeli en yüksek iş alanıdır. Almanya-Türkiye arasındaki yaklaşık 2200 kilometrelik uzun taşıma parkurunun getirdiği doğal avantaj ve Avrupa'da TIR filolarının karşılaştığı zorluklar nedeniyle büyük ithalatçı firmalar uluslararası demiryolu alternatifini seçmeye başlamıştır. Uluslararası demiryolu taşımalarında VIII. Plan döneminde yaşanan yüksek artışın Dokuzuncu Plan döneminde de devam ederek yıllık ortalama yüzde 25'lik bir artış sağlanması öngörülmektedir.

Ar-Ge harcamalarının GSYİH içindeki payının artırılmasında, devlet bütçesinden giderek artan ölçüde Ar-Ge'ye yönelik olarak yapılan yatırımların ve sağlanan desteklerin yanında özel sektör Ar-Ge harcamalarının da ciddi oranda artması büyük önem taşımaktadır. 2002 yılı itibari ile toplam Ar-Ge harcamalarının yüzde 64,3'ü yükseköğretim, yüzde 7'si diğer kamu kurumları ve yüzde 28,7'si özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir. 2013 yılı itibari ile özel sektörün toplam Ar-Ge harcamalarının en az yüzde 60'ını gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda kamu tarafından sağlanacak olan desteklerin özel sektörün Ar-Ge faaliyetlerini artırıcı yönde tasarlanması sağlanacaktır.

Ar-Ge harcamalarının bu ölçüde artırılması, ortaya çıkan kaynağı verimli bir şekilde kullanabilecek yeterli sayıda ve nitelikte araştırmacı insan gücüyle anlamlı olacaktır. 2002 yılı itibari ile toplam araştırmacıların yüzde 73,1'i üniversitelerde, yüzde 11,5'i diğer kamu kurumlarında ve yüzde 15,4'ü özel sektörde görev yapmaktadır. Bu kapsamda araştırmacı sayısının artırılmasının yanında, bu araştırmacıların büyük kısmının özel sektörde istihdamını sağlayıcı politikalar uygulanacaktır.

Plan döneminde, doyunluğa erişmiş olan sabit telefon abone yoğunluğunda önemli bir değişim olması beklenmemektedir. Diğer taraftan, mobil telefon abone yoğunluğundaki artış eğiliminin sürmesi ve dönem sonunda abone yoğunluğunun yüzde 90'a ulaşması beklenmektedir. Aynı şekilde, kamu kesimi ve özel kesim tarafından elektronik ortamda sunulan hizmetlerin arzındaki artışa paralel olarak bu hizmetlere talep oluşturan bireyler tarafından internet kullanıcı oranının yüzde 60 düzeyine yükseleceği tahmin edilmektedir. İnternet kullanıcı sayısının ve elektronik ortamda hizmet sunumunun artışıyla, genişbant abone oranının da yüzde 20'ye ulaşması beklenmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde rekabetçi bir tarımsal yapının oluşturulması sürecinde verimliliğin artırılmasını teminen, hububat üretiminde sertifikalı tohum kullanım oranının Plan dönemi sonunda 2005 yılına göre iki katına çıkması beklenirken, melez ve kültür ırkı sığır varlığının artarak hayvancılığın üretim içindeki payının yükselmeye devam edeceği tahmin edilmektedir. Organik tarım üretiminde başlamış olan artışın devam ederek Plan dönemi sonunda toplam tarım alanlarının yüzde 3'üne ulaşacağı öngörülmektedir. Bunlara ek olarak, oluşturulacak yatırım imkânları ölçüsünde DSİ sulama alanları ile ağaçlandırma faaliyetlerinde artışlar amaçlanmaktadır.

Turizm gelirlerinin Dokuzuncu Kalkınma Plan dönemi sonunda 36,4 milyar dolara, ziyaretçi sayısının 38 milyona, yurtdışına çıkacak vatandaş sayısının ise 15 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı dönemi sonunda belgeli toplam yatak sayısının 950 bin olması, inşa halindeki ve proje aşamasındaki tesislerin tamamlanması ve ikinci konutlardaki turizme açılan yataklarla birlikte, toplam yatak sayısının 1,3 milyona ulaşması beklenmektedir.

Nüfusun yaş yapısında da önemli değişimler beklenmektedir. 2005 yılından itibaren oransal ve rakamsal olarak düşmeye başlayan 0-14 yaş grubu nüfusun bu eğilimi uzun vadede devam edecek, çalışma çağı ve yaşlı nüfusun oranı ve sayısı ise sürekli olarak artacaktır.

İşgücü piyasasında yaşanan yapısal dönüşümün plan döneminde de sürmesi ve tarım sektöründen ayrılan istihdamın diğer sektörlerle kayması beklenmektedir. İstihdamın yapısındaki değişimin temelde hizmetler sektörü lehine olacağı tahmin edilmektedir.

İstihdam odaklı sürdürülebilir büyümenin sağlanması, iş ortamının iyileştirilmesi, işgücü piyasasının işleyişinin etkinleştirilmesi, işgücünün nitelik ve beceri düzeyinin yükseltilmesi ve aktif işgücü politikalarının geliştirilmesi yoluyla tarım dışı sektörlerde yeni iş olanakları oluşturulması sonucunda plan döneminde istihdamın yıllık ortalama yüzde 2,7 oranında artacağı tahmin edilmektedir.

Öte yandan, eğitim seviyesinin yükseltilmesi, aktif işgücü politikalarıyla istihdam edilebilirliğin artırılması, işgücü piyasasına girişin kolaylaştırılması ve teşvik edilmesi yoluyla Plan döneminde işgücüne katılma oranının 2,1 puan artacağı öngörülmektedir. Bu artışın temel belirleyicisinin kadınlar olması beklenmektedir.

Bu gelişmelere bağlı olarak Plan döneminde istihdam oranının 3,2 puan artacağı, işsizlik oranının ise 2,7 puan düşeceği tahmin edilmektedir.

Plan döneminde okulöncesi ve ortaöğretim kademesinde okullaşma oranlarında önemli artışlar sağlanması hedeflenmektedir. İlköğretim kademesinde çağ nüfusunun azalmanın da katkısı ile tüm çocukların temel eğitim alması amaçlanmaktadır.

Ortaöğretim okullaşma oranlarındaki artışla birlikte yükseköğretime olacak talep artışını karşılamak üzere, yükseköğretim okullaşma oranının yüzde 48'e ulaşması planlanmaktadır.

Dokuzuncu Plan döneminde sağlık hizmetlerine erişimin önemli göstergeleri olan yatak ve hekim sayısı ile bunların nüfusa oranlarında iyileşmeler öngörülmektedir. Bununla birlikte, bu dönemde yapılacak kontenjan artışının etkisinin ancak bir sonraki plan döneminde görülebilecek olması nedeniyle, hekim başına nüfus konusundaki iyileşme sınırlı kalacaktır.

Plan Dönemi Temel Amaçları: Gelişme Eksenleri

Beş Ekonomik ve Sosyal Gelişme Eksenini belirlenmiştir.

1. Rekabet Gücünün Artırılması

Ekonominin yüksek teknolojik kabiliyete ve nitelikli işgücüne sahip, değişen şartlara hızla uyum sağlayan, ulusal ve uluslararası pazarlarda rekabet gücü olan, istikrarlı ve verimlilik düzeyi yüksek bir yapıya kavuşturulması temel amaçtır.

Bu amaca yönelik; Makroekonomik İstikrarın Kalıcı Hale Getirilmesi; İş Ortamının İyileştirilmesi, Ekonomide Kayıtdışılığın Azaltılması; Finansal Sistemin Geliştirilmesi; Enerji ve Ulaştırma Altyapısının Geliştirilmesi; Çevrenin Korunması ve Kentsel Altyapının Geliştirilmesi; Ar-Ge ve Yenilikçiliğin Geliştirilmesi; Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yaygınlaştırılması; Tarımsal Yapının Etkinleştirilmesi, Sanayi ve Hizmetlerde Yüksek Katma Değerli Üretim Yapısına Geçişin Sağlanması öngörülmektedir.

2. İstihdamın Artırılması

İstihdam odaklı sürdürülebilir bir büyüme çerçevesinde, rekabetçi bir ekonomi ve bilgi toplumunun gerektirdiği doğrultuda nitelikli insan kaynaklarının yetiştirilmesi, istihdam imkânlarının geliştirilmesi, işsizliğin azaltılması ve işgücü piyasasının etkinleştirilmesi sağlanacaktır. Ekonomik ve sosyal alanda yapılacak düzenlemelerde istihdam boyutu gözetilecektir.

Ulusal İstihdam Stratejisinin oluşturulması çalışmalarında, tarım sektöründeki çözüme ile bu sektörden gelen işgücünün tarım dışı sektörlerle kazandırılması konusuna ağırlık verilecektir. İstihdamın artırılmasında önem taşıyan girişimciliğin geliştirilmesi ve teşviki bütüncül bir yaklaşımla ele alınacaktır.

Bu amaca yönelik; İşgücü Piyasasının Geliştirilmesi; Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması ve Aktif İşgücü Politikalarının Geliştirilmesi öngörülmektedir.

3. Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi

Beşeri gelişme ve sosyal dayanışma alanlarındaki politikaların temel amacı, toplumun tüm kesimlerinin temel kamu hizmetlerinden ve çok boyutlu bir sosyal koruma ağından yeterince faydalanmasını sağlayarak, yaşam kalitesini ve refah düzeyini yükseltmektir. Temel kamu hizmetlerinin sağlanmasında eğitim ve sağlık; sosyal koruma ağının geliştirilmesinde ise kapsayıcı ve sürdürülebilir bir sağlık ve sosyal güvenlik sistemi, etkinliği artırılmış sosyal hizmetler, gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal içerme ve yoksullukla mücadele, kültürün korunması, güçlendirilmesi ve toplumsal diyalogun geliştirilmesi politikaları temel öncelik alanları olacaktır.

Bu amaca yönelik; eğitim sisteminin geliştirilmesi; sağlık sisteminin geliştirilmesi; gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal içerme ve yoksullukla mücadele sosyal güvenlik sisteminin etkinliğinin artırılması; kültürün korunması, geliştirilmesi ve toplumsal diyalogun güçlendirilmesi öngörülmektedir.

4. Bölgesel Gelişmenin Sağlanması

Bölgesel gelişme politikaları, bir taraftan bölgelerin verimliliğini yükseltmek suretiyle ulusal kalkınmaya, rekabet gücüne ve istihdama katkıyı artırırken, diğer taraftan da bölgeler ve kırsal-kent arası gelişmişlik farklılıklarını azaltma temel amacına hizmet edecektir.

Bu kapsamda; merkezi düzeydeki politikaların daha uyumlu ve etkin hale getirilmesine, yerel dinamiklere ve içsel potansiyelle dayalı gelişme ortamının oluşturulmasına, yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılmasına ve kırsal kalkınmanın hızlandırılmasına yönelik çalışmalara ağırlık verilecektir.

Bu amaca yönelik; Bölgesel Gelişme Politikasının Merkezi Düzeyde Etkinleştirilmesi; Yerel Dinamiklere ve İçsel Potansiyelle Dayalı Gelişimin Sağlanması; Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Artırılması ve Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması öngörülmektedir.

5. Kamu Hizmetlerinde Kalite ve Etkinliğin Artırılması

Kamu hizmetlerinde kalite ve etkinliğin artırılması amacıyla kamu kurum ve kuruluşlarının görev, yetki ve işlevleri gözden geçirilerek bu alandaki mükerrerlikler giderilecek, kurum ve kuruluşların politika oluşturma, maliyetlendirme ve uygulama kapasiteleri artırılacak, insan kaynakları geliştirilecek, kamu hizmetlerinin vatandaşlara sunumunda bilgi ve iletişim teknolojilerinden etkin şekilde faydalanılacak, adalet ve güvenlik hizmetlerinin etkili bir biçimde sunulması sağlanacaktır.

Bu amaca yönelik; Kurumlar arası yetki ve sorumlulukların rasyonelleştirilmesi, Politika oluşturma ve uygulama kapasitesinin artırılması, Kamu kesiminde insan kaynaklarının geliştirilmesi, e-Devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi, adalet sisteminin iyileştirilmesi, güvenlik hizmetlerinin etkinleştirilmesi öngörülmektedir.

Komisyonumuzun 14.6.2006 tarihinde yaptığı 77 nci birleşiminde Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) ile ilgili olarak Hükümet adına Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Abdüllatif ŞENER tarafından yapılan sunuşta;

- 2001-2005 dönemini kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planının 2005 yılı itibariyle sona erdiği, 2005 yılında yeni planın hazırlanması ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulması, Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik süreci çerçevesinde AB'nin yeni mali takvimi de dikkate alınarak bir yıl ertelendiği, böylece, 2006 yılının iki plan dönemi arasında bir geçiş yılı olarak kabul edildiği ve Dokuzuncu Kalkınma Planının 2007 yılında başlamasının kararlaştırıldığı,

- 2007-2013 dönemini kapsayan plan taslağının Devlet Planlama Teşkilatının koordinatörlüğünde yaklaşık bir yıldan beri, başta bakanlıklar olmak üzere çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının katıldığı yoğun bir çalışma maratonu sonucunda tamamlandığı,

- Yaklaşık bir yıl önce resmen başlatılan plan çalışmalarının katılımcı bir yaklaşımla yürütüldüğü, bu kapsamda, 57 adet Özel İhtisas Komisyonunun oluşturulduğu, Özel İhtisas Komisyonlarında toplam 2 252 kişinin görev aldığı, komisyonlara kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim ve sivil toplum örgütlerinden, akademik çevrelerden temsilcilerin katıldığı, Plan hazırlıklarında Özel İhtisas Komisyonu raporlarından, 2004 yılında İzmir'de gerçekleştirilen Türkiye İktisat Kongresi çalışmalarından ve kamu-özel kesim ile akademik çevreler ve sivil toplum kuruluşlarının üst düzey temsilcileri ile yapılan istişare toplantılarından azamî ölçüde yararlanıldığı,

- 1982 Anayasasının 166 ncı maddesinde kalkınma planlarının yapılmasının devletin görevi olarak ifade edildiği ve kalkınma girişimlerinin bu planlara göre gerçekleştirileceğinin hükme bağlandığı,

-Dünya ekonomisiyle bütünleşme sürecinde değişimin ve dönüşümün planlanması gereğinin bir kez daha güçlü bir biçimde ortaya çıktığı, bu gelişmeler çerçevesinde, gelişmekte olan birçok ülkede stratejik yaklaşımla plan hazırlama anlayışının öne çıktığı, Küreselleşmenin etkisiyle coğrafi sınırların etkisini kaybetmesi, yeni rekabetçi üstünlük alanlarının yaratılması, kalkınma planlarını, gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkeler için değişen ekonomik ve sosyal koşullara paralel olarak, geçmişte olduğundan çok daha önemli bir araç haline getirdiği,

- Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi, Uzakdoğu ülkelerinde de artık kapsamlı ve detaylı planlama yerine politika planlamasının öne çıktığı, planların daha esnek, yol gösterici ve vizyon veren bir yapıda hazırlanmaya başladığının gözlemlendiği,

- Planlama konusunda son dönemlerde dünyada öne çıkan bir başka olgunun da plan ve bütçe ilişkisinin güçlendirilmesi için yeni yöntemlerin kullanılması olduğu, başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere OECD üyesi gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan birçok ülkede bu kapsamda kullanılan yöntemler arasında, çok yıllık bütçeleme ve kuruluş düzeyinde stratejik planlamanın yer aldığı, ülkemizde de 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca 2005 yılından itibaren bütçe sürecinde her yıl yenilenmek üzere 3 yıllık Orta Vadeli Program ve Orta Vadeli Mali Planın hazırlanmakta olduğu, aynı Kanun çerçevesinde Devlet Planlama Teşkilatının rehberliğinde 8 pilot kuruluştaki stratejik planlama çalışmaları ve bu plan döneminde tüm kuruluşların stratejik planlamaya geçmelerinin takvime bağlanmış bulunduğu,

- Kalkınma planının Küreselleşmenin her alanda etkili olduğu, bireyler, kurumlar ve uluslar için fırsatların ve risklerin arttığı bu dönemde Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bütüncül bir yaklaşımla gerçekleştireceği dönüşümleri ortaya koyacak temel strateji dokümanı olarak ele alındığı, Dünyada ve ülkemizde yaşanan değişimler kamunun ekonomideki rolünün yeniden tanımlanmasının bir sonucu olarak, Dokuzuncu Kalkınma Planıyla birlikte yeni bir planlama yaklaşımına geçildiği, makro dengeleri gözeterek sorunları önceliklendiren, temel amaç ve önceliklere yoğunlaşan, böylece öngörülebilirliği artıran, piyasaların daha etkin işleyişine imkân verecek kurumsal ve yapısal düzenlemeleri öne çıkaran nitelikte bir planın tercih edildiği, yeni yaklaşım uyarınca, uygulamada etkinlik ve şeffaflığın sağlanması ve hesap verebilirliğe zemin oluşturulması amacıyla, planda etkili bir izleme ve değerlendirme mekanizmasına yer verildiği,

- Dokuzuncu Kalkınma Planının diğer bir özelliğinin, Planın Katılım Öncesi Ekonomik Program ve Uyum İçin Stratejik Çerçeve gibi, Avrupa Birliğine üyelik sürecinin gerektirdiği dokümanların yanında, başta Orta Vadeli Program olmak üzere diğer ulusal ve bölgesel plan ve programlar ile sektörel ve kurumsal strateji belgelerinin de temel dayanağını oluşturması olduğu, Kalkınma Planının, farklı işlevlere sahip söz konusu dokümanların uyumlaştırılmasını sağlayarak tüm planlama çalışmalarını yönlendirici bir işlev üstleneceği, böylece, kurumlar arası ortak anlayış ve hedef birliği sağlayacak olan plan, yasal ve kurumsal değişimler ve plan-program-bütçe bağlantısının güçlendirilmesi suretiyle ülke potansiyelinin üst düzeyde kullanılmasına zemin teşkil edeceği,

- Dokuzuncu Kalkınma Planının vizyonunun, "İstikrar içerisinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen, Avrupa Birliğine üyelik için uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye" olarak belirlendiği, bu vizyona ulaşılmasında, planın dayanağını oluşturacak temel ilkelerin belirlendiği, bunların ekonomik, sosyal ve kültürel alanların bütüncül bir yaklaşımla ele alınması, kamusal hizmet sunumunda; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyetinin esas olması, politikaların oluşturulmasında kaynak kısıtı göz önünde bulundurularak önceliklendirme yapılması, devletin ticarî mal ve hizmet üretiminden çekilerek; politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi olarak belirlendiği,

- Plan vizyonu çerçevesinde, ekonomik büyümenin ve sosyal kalkınmanın istikrarlı bir yapıda sürdürülmesi ve gerçekleştirilmesi amacıyla, temel sorun alanlarına odaklanan beş temel gelişme ekseninin belirlendiği, bunların rekabet gücünün

artırılması; istihdamın artırılması; beşerî gelişme ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi; bölgesel gelişmenin sağlanması; kamu hizmetlerinde kalitenin ve etkinliğin artırılması eksenlerinden oluştuğu,

- Sekizinci plan döneminin başında yaşanan finansal kriz sonrası Türkiye ekonomisinin önemli bir dönüm noktasına geldiği, 2001 krizi sonrasında uygulamaya konulan istikrar tedbirleri ve yapısal reformlar ile ekonominin ciddi bir yapısal dönüşüm sürecine girdiği, 2002 yılından itibaren ekonomik büyüklüklerde kriz öncesine göre önemli ilerlemeler kaydedildiği, 2001 yılında yüzde 7,5 oranında daralan ekonominin, 2002-2005 döneminde yıllık ortalama yüzde 7,4 oranında büyüdüğü, 2000 yılında 2 879 dolar olan kişi başına millî gelirin, 2005 yılında 5 000 doları aştığı,

- Uygulanan sıkı maliye politikası sonucu, kamu maliyesinde disiplinin sağlandığı, böylece, 2000 yılında yüzde 11,8 oranında açık veren kamu finansman dengesinin giderek iyileştiği ve 2005 yılında yüzde 0,1 fazla verdiği,

- Siyasî istikrar, malî disiplin ve sıkı para politikasının etkisiyle enflasyonun kontrol altına alındığı ve uzun yıllar sonra ilk kez enflasyon oranının tek haneli rakamlara düştüğü, kriz sonrası, sürdürülebilir büyüme ortamının yeniden tesis edilmesinin önünde ciddi sorun teşkil eden enflasyonun yüzde 8 seviyesine düşürülmesi, piyasalarda güven ortamının yeniden sağlanması ve Avrupa Birliğiyle olan ilişkilerin ivme kazanması sonucunda, özel kesim yatırımlarında ve doğrudan yabancı sermaye girişlerinde ciddi artışlar yaşandığı,

- Bankacılık ve finans sisteminde uygulanan reformlar sonucunda reel kesimin kredi imkânlarının genişlediği, kaynakların kamu açıklarının finansmanı yerine üretken alanlara yönelmeye başladığı,

- Türkiye ekonomisinin dünya ekonomisiyle daha fazla entegre olduğu ve dış ticaret hacminin önemli ölçüde arttığı, 2000 yılında 27,8 milyar dolar olan ihracatın, 2005 yılında 73,4 milyar dolara; 54,5 milyar dolar olan ithalatın ise 116,5 milyar dolara yükseldiği,

- İhracatın önemli ölçüde artmasına rağmen, YTL'nin değerlenmesi, özellikle Çin menşeli ucuz ürünlerin ithalatının artması, ihracattaki dönüşümün getirdiği ihracatın ithalata bağımlılığının artması ve petrol fiyatlarında yaşanan artışlar sonucunda dış ticaret dengesinde önemli açıkların oluştuğu, bunun sonucunda, 18,2 milyar dolar seviyesine yükselen turizm gelirlerindeki artışa rağmen, carî açığın gayri safi yurtiçi hasılaya oranının giderek arttığı ve 2005 yılı sonu itibarıyla yüzde 6,4'e ulaştığı, ancak, kısa vadeli sermaye girişinin yanı sıra özellikle doğrudan yabancı sermaye girişindeki ve bankacılık dışı özel sektörün borçlanmasındaki artış sonucunda carî açığın finansmanının kalitesinde iyileşmelerin görülmeye başlandığı, nitekim, 2005 yılında carî açığın yüzde 42'sinin doğrudan yabancı yatırım ile finanse edildiği,

- Ülkemizin istikrarlı bir şekilde büyüebilmek için ihtiyaç duyduğu doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının makroekonomik istikrarın sağlanması ve Avrupa Birliğine üyelik yolunda ilerlemeler kaydedilmesiyle birlikte artmaya başladığı ve 2005 yılı itibarıyla 9,7 milyar dolar olarak gerçekleştiği,

- Son yıllarda yaşanan tüm bu olumlu gelişmelere rağmen, ekonomide sağlanan iyileşmelerin istihdama sınırlı ve gecikmeli olarak yansdığı, son 3 yılda sanayi ve hizmetler sektörlerinde önemli ölçüde istihdam artışları sağlanmasına rağmen, 2001-2005 döneminde artan nüfus ve tarım sektöründeki hızlı çözümlenin toplam istihdam artışını sınırlandırdığı, bu nedenle, Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde öncelikli sorunlardan birinin istihdamın artırılması olarak belirlendiği,

- Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde gayri safi yurtiçi hasılanın yıllık ortalama yüzde 7 oranında artmasının beklendiği, 2006 yılında yaklaşık 380 milyar dolar civarında gerçekleşmesi beklenen millî gelirin 2013 yılında yaklaşık 800 milyar dolara ulaşacağı tahmin edildiği, 2013 yılında kişi başına gelirin 10 100 dolara, satın alma gücü paritesine göre ise 15 332 dolara ulaşmasının hedeflendiği, 2005 yılı itibarıyla, satın alma gücü paritesine göre kişi başına gelirin AB-25 ülkeleri ortalamasının yüzde 36'sı düzeyinde olan ülkemizin, 2013 yılında AB-25'in yüzde 55'i düzeyine çıkarak, AB'ye yakınsama konusunda önemli bir mesafe kaydetmiş olacağı,

- Tarım sektörünün plan döneminde yıllık ortalama yüzde 3,6 oranında büyümesi ve katma değer içindeki payının 2013 itibarıyla yüzde 7,8 seviyesine gerilemesinin beklendiği, sanayi ve hizmetler sektörlerinde rekabet gücünün artırılması ve yüksek katma değer üreten bir yapıya geçişinin sağlanmasına yönelik uygulanacak politikalar neticesinde, sanayi sektörünün yıllık ortalama yüzde 7,8 oranında büyümesinin ve dönem sonunda katma değer içindeki payının yüzde 27,2 seviyesine ulaşmasının beklendiği, plan döneminde hizmetler sektörünün de yıllık ortalama yüzde 7,3 büyümesi ve 2013 yılında katma değerden yüzde 65 oranında pay almasının öngörüldüğü,

- Plan döneminde kamu ve özel sektör sabit sermaye yatırımlarının sırasıyla yıllık ortalama yüzde 9,4 ve yüzde 8,1 oranında artacağı tahmin edildiği, öncelikli sektörler arasında yer alan eğitim ve sağlık sektörlerinin kamu sabit sermaye yatırımları içindeki paylarının artırılacağı, 2006 yılında yüzde 14 olması öngörülen eğitim yatırımlarının kamu sabit sermaye yatırımları içindeki payının, 2013 yılında yüzde 21,9 seviyesine yükseleceği, sağlık sektörünün kamu sabit sermaye yatırımları içindeki payının 2013 yılında yüzde 8,6'ya ulaşacağı tahmin edildiği,

- Tarım sektöründe sulama projelerinin hızlandırılarak mevcut stoğun azaltılacağı ve böylece sulanabilen arazi miktarının artırılacağı, ayrıca akılcı sulama yöntemleri kullanılarak, tarımda verimlilik artışının sağlanacağı,

- Enerji sektöründe öngörülen serbestleşme politikalarına paralel olarak, kamu sektörünün enerji yatırımları içindeki payının tedricen azaltılacağı, ulaştırma sektörünün plan döneminde kamu yatırımlarından yıllık ortalama yüzde 26 oranında en yüksek payı almakla birlikte, büyük projelerin yıllar itibariyle tamamlanacak olması ve özel sektör katılımını özendirerek finansman modellerinden yararlanılacak olunması nedeniyle, sektörün kamu yatırımları içindeki payının giderek azalacağı,

- Kamu sektörünün üretim sektörleri içindeki payının giderek azalması sonucunda, madencilik ve imalat sanayi sektörlerindeki kamu yatırım paylarının azaltılacağı, buna karşılık, içme suyu, kentsel altyapı, çevre, adalet hizmetleri ve e-devlet yatırımları gibi kamu hizmetlerinde etkinliğin artırılmasına yönelik diğer kamu hizmet yatırımlarının payının artırılacağı,

- Ekonomimizin uluslararası piyasalarda rekabet gücünün artırılmasına yönelik uygulanacak politikalar neticesinde, dış dengemizde de iyileşmelerin kaydedileceği, 2005 yılında 73,4 milyar dolar olarak gerçekleşen ihracatın, Plan döneminde yıllık ortalama yüzde 14,2 oranında artmasının ve 2013 yılında 210 milyar dolar seviyesine ulaşmasının hedeflendiği, ihracat artışının, plan dönemi için öngörülen büyüme performansının en önemli bileşenlerinden biri olacağı, hedeflenen yüksek büyümeye paralel olarak, ithalatın da yıllık ortalama yüzde 11 oranında artmasının ve 2013 yılında 275 milyar dolar seviyesine ulaşmasının beklendiği, böylece, plan dönemi sonunda dış ticaret hacminin 470 milyar dolara yükseleceği, bu gelişmeler çerçevesinde, 2005 yılında yüzde 6,4 olarak gerçekleşen cari işlemler açığının gayri safi yurtiçi hasılaya oranının, 2013 yılında yüzde 3 seviyesine gerileyeceğinin beklendiği,

- 2005 yılında 18,2 milyar dolar olarak gerçekleşen turizm gelirlerinin plan döneminde yıllık ortalama 9,3 oranında artmasının ve dönem sonunda 36,4 milyar dolara ulaşmasının hedeflendiği,

- Yatırım ve iş ortamının iyileştirilmesine yönelik uygulanacak politikalar sonucunda, plan dönemi boyunca 12,1 milyar dolar civarında yıllık ortalama doğrudan yabancı sermaye girişinin beklendiği,

- 2006 yılında yüzde 45,1 olması öngörülen genel devlet harcamalarının gayri safi yurtiçi hasıla içindeki payının 2013 yılında yüzde 36,1'e düşmesinin, genel devlet gelirlerinin gayri safi yurtiçi hasıla içindeki payının da plan dönemi sonunda yüzde 39,7 olarak gerçekleşmesinin beklendiği, böylece, faiz harcamalarındaki azalmanın etkisiyle genel devlet finansman dengesinin plan dönemi boyunca yıllık ortalama yüzde 1,6 oranında fazla vereceğinin tahmin edildiği,

- 2005 yılında yüzde 7,7 oranında gerçekleşen enflasyonun, Merkez Bankasının uygulayacağı enflasyon hedeflemesi politikası çerçevesinde 2013 yılında yüzde 3 seviyesine düşürülmesinin beklendiği, para ve kur politikasına ilişkin olarak, dalgalı kur rejimi uygulamasına devam edileceği, ayrıca, plan döneminde enflasyonla uyumlu gelirler politikasının sürdürüleceği,

- Tarım sektöründe örgütlü ve rekabet gücü yüksek bir yapıya geçişin amaçlandığı, bu amaca yönelik olarak; tarımsal destek uygulamalarının verimlilik ve kaliteyi artırıcı unsurlarla çeşitlendirileceği, tarım bilgisi altyapısı ve kadastro çalışmalarının tamamlanacağı, arazi toplulaştırma ve sulama yatırımlarının yaygınlaştırılacağı, işletme ölçek büyüklüğünün artırılması ile modernizasyonun destekleneceği, üretici birliklerinin güçlendirileceği, bitki ve hayvan sağlığı ile gıda güvenliği altyapısının geliştirileceği, hayvancılıkta ıslah ve hastalıklarla mücadele çalışmalarına devam edileceği,

- Tarım sektöründe rekabet gücünün ve verimliliğin artırılmasını teminen, hububat üretiminde sertifikalı tohum kullanım oranının 2006 yılında yüzde 30'a, 2013 yılında ise yüzde 50 seviyesine çıkarılmasının hedeflendiği, organik tarım üretiminin giderek artacağı ve 2013 yılında toplam tarım alanlarının yüzde 3'üne ulaşacağı, 2006 yılında yüzde 28 olarak gerçekleşmesi beklenen hayvancılık üretiminin toplam tarım üretimi içindeki payının plan dönemi boyunca giderek artmasının ve 2013 yılında yüzde 37'ye yükselmesinin öngörüldüğü,

- Sanayi sektörünün rekabet gücü yüksek bir yapıya kavuşturulacağı, bu amaçla; geleneksel sektörlerden yüksek katma değerli ürünlere geçilmesine, otomotiv, beyaz eşya, makine ve elektronik gibi orta ve ileri teknoloji sektörlerinde Türkiye'nin bir üretim merkezi olmasına, iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesine, yenilik/Ar-Ge destekleri ve Ar-Ge altyapısının geliştirilmesine, marka-tasarım, KOBİ ve girişimcilik destekleri sağlanmasına ve nitelikli ara eleman ihtiyacının karşılanmasına yönelik politikaların uygulanacağı,

- Enerji sektöründe temel amacın, enerjinin sürekli, güvenli ve asgarî maliyetle temin edilmesi olduğu, arz güvenliğinin sağlanması ve ithal kaynak bağımlılığının asgarî düzeyde tutulmasına yönelik politikalar olarak, elektrik dağıtım ve üretim özelleştirmelerinin yapılmasının ve rekabetçi bir serbest piyasanın oluşumunun tamamlanmasının, enerji kaynakları ve orijin ülke bazında dengeli bir çeşitlendirmenin sağlanmasının, nükleer dahil yeni üretim yatırımlarına başlanmasının, enerji ticaretinde transit ülke konumunun geliştirilmesinin, petrol ve doğalgazda yeterli depolamanın sağlanmasının öngörüldüğü,

- Ulaştırma sektöründe, ülkemizin rekabet gücünün artırılmasını sağlayacak hızlı ve güvenli bir ulaştırma altyapısının oluşturulmasının temel amaç olduğu, bu amaca yönelik yük taşımalarının demiryollarına kaydırılacağı, trafik güvenliğinin artırılacağı, Avrupa Birliğinin Kafkas ülkeleri, Orta Asya ve Ortadoğu ile bağlantılarını Türkiye üzerinden sağlayacak projelerin gerçekleştirileceği, ana karayolu güzergâhlarının BSK kaplamalı hale getirileceği, Ankara merkezli çekirdek ağ üzerinde hızlı tren ile yolcu taşımacılığına başlanacağı ve tamamlanacağı,

- 2006 yılı için yaklaşık 9 400 kilometre olarak hedeflenen bölünmüş karayolu uzunluğu ile 7 500 kilometre olarak hedeflenen BSK kaplamalı devlet ve il yolu uzunluğunun, 2013 yılında sırasıyla yaklaşık 15 000 kilometre ve 14 500 kilometreye çıkarılmasının hedeflendiği,

- Demiryolu taşımacılığında Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yollarının taşıma tekeline son verilmesi sonucu özel sektör trenlerinin çalışmaya başlaması ile plan döneminde yurtiçi demiryolu yük taşımalarında yıllık ortalama yüzde 12 oranında artışın öngörüldüğü, uluslararası demiryolu taşımalarında 2000-2005 döneminde yaşanan yüksek artışın devam edeceği ve plan döneminde yıllık ortalama yüzde 25 oranında artış sağlanacağı tahmin edildiği,

- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılmasına yönelik, sektörde rekabetin artırılması, alternatif altyapı ve hizmetlerin sunumuyla bilgiye hızlı, güvenli ve uygun maliyetlerle yaygın erişim sağlanmasının temel amaç olduğu, ekonomide verimliliği artırmak üzere, işletmelerde bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygın kullanımının sağlanma amacına yönelik altyapı ve hizmetlerde rekabetçi bir piyasanın tesisi suretiyle BİT altyapısının geliştirilmesinin, vergi yükünün tedricen azaltılmasının, genişbant internet altyapısının ve kullanımının yaygınlaştırılmasının, bilişim vadisinin kurulmasının öngörüldüğü, ifade edilmiştir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı, 3067 sayılı Kanununun 2 nci maddesi gereği üyelere inceleme için verilen süreyi takiben, daha önce belirlenen gündem doğrultusunda 20.6.2006 tarihinde görüşülmeye başlanmıştır.

Komisyonumuzda yapılan görüşmelerde;

- Dokuzuncu kalkınma planının stratejik plan anlayışına uygun olarak hazırlandığı, Planda sektörel bakış açısı yerine konu odaklı bir bakış açısının hakim olduğu, ayrıca daha genel hedefler konularak hedeflerin takibinin kolaylaştırıldığı, hedeflerin gerçekleştirilmesi konusunda bir izleme ve takip mekanizması öngörüldüğü, planın bütününde AB'ye üyelik hedefine uygun hedefler konulduğu, planın insan odaklı ve katılımcı bir anlayışla hazırlandığı, planın bu özelliklerinin olumlu karşılandığı,

- Plan gerçekleştirmelerinin izlenmesine yönelik Komite oluşturulmasının önemli bir gelişme olduğu, Komitenin Plan dönemi içinde hedefler ile gerçekleştirmeler arasındaki sapmaların nedenlerinin araştırılması ve gerekli önlemlerin alınması konusunda ciddi katkılar sunabileceği,

- Planın hazırlanmasındaki anlayışın 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununda var olan anlayışı yansıttığı, bu anlayışa uygun olarak hazırlanan planın iç tutarlılığının değerlendirilmesinin önemli olduğu,

- Hükümetin uyguladığı politikalar sonucunda ekonominin son yıllarda istikrarlı bir şekilde büyüdüğü, bu büyüme eğiliminin önümüzdeki yıllarda da süreceği,

- Tarımda çalışan nüfusun azaltılması yönündeki hedeflerin olumlu karşılandığı, dünyadaki gelişmelerin de bu yönde olduğu,

- İşsizlik rakamlarındaki artışın esas itibarıyla tarım kesiminden ayrılan işgücünden kaynaklandığı, ayrıca işgücüne katılım oranının da oldukça yüksek olduğu, öte yandan her yıl sağlanan ilave istihdamın da makul seviyelerde bulunduğu, Türkiye'de her yıl işgücüne 500 binin üzerinde katılım olduğu, buna ilaveten 2 milyon 600 bin civarında stok işsiz bulunduğu, her yıl 600 bin civarında istihdam yaratılmasıyla işsizliğin orta vadede makul seviyelere çekilebileceği,

- İşsizliğin Türkiye'nin uzun yıllardan beri süregelen sorunu olduğu, özellikle son yıllarda yaşanan eğilim göz önüne alındığında Planda işsizlik konusunda tutarlı ve gerçekçi bir anlayışın yansıtıldığı,

- Tarımla uğraşan kesimin desteklenmesi için halihazırda Kırsal Kalkınma Kurumu adı altında bir kurumun kurulmasına yönelik çalışmaların devam ettiği, kurumun görevleri arasında; tarımda profesyonelleşme, ürünlerin markalaştırılması ve büyük şehirlere olan göçlerin önlenmesine yönelik politikaların oluşturulması gibi görevlerin yer aldığı,

- Adil gelir dağılımının sağlanması ve Avrupa Birliğine uyumun kolaylaştırılmasının Planın temel ilkeleri arasında yer aldığı, Türkiye'nin Planda sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan bütünlük içinde ele alındığı, kalkınma alanında bütüncül bir anlayışın son yıllarda dünya konjonktüründe yaşanan gelişmelere paralel olduğu,

- Yabancı yatırımların ülkemize çekilebilmesi için Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı adı altında bir kurumun kurulduğu, özel sektör yatırımlarının da desteklenmesi için çalışmaların devam ettiği,

- Alternatif enerji kaynaklarının kullanıma açılmasının gerektiği, enerji kullanımında dışa bağımlılığın azaltılması amacıyla nükleer santrallerin kurulmasının yararlı olacağı,

- Yeni planlama stratejisinin üretimin artırılmasına yönelik gerekli düzenlemeleri belirlemeye imkân tanıdığı, Dokuzuncu Kalkınma Planında da bu imkândan yararlanılması gerektiği,

- Planda öngörülen hedeflerin iddialı olduğu şeklindeki eleştirilere katılmanın mümkün olmadığı, aksine daha yüksek hedeflerin konulması gerektiği,

- Hedeflerin yüksek tespit edilmesinin Türkiye için yararlı olacağı; ancak uygulamada planların tarafsız ve nesnel bir şekilde bilimsel olarak hazırlanması gerektiği,

Diğer ülkeler karşısında Türkiye'nin durumunun ne olacağı konusunda Planda bir varsayımın bulunmamasının önemli bir eksiklik olduğu, böyle bir öngörünün bulunmasının kıyaslamayı ve plan hedeflerine ne ölçüde ulaşıldığının ve hedeflerin gerçekçi olup olmadığının değerlendirilmesine katkıda bulunacağı,

- Kalkınma planının yedi yıllık bir süreyi kapsayacağı, bu süre içerisinde plan uygulamasında yavaşlama olmaması için yıllık programlar çerçevesinde düzenlemeler yapılmasının bir gereklilik olduğu,

- 7 yıllık bir dönemi kapsayan planın hangi aşamalarla gerçekleştirileceğine ilişkin bir açıklığın bulunmadığı, yıllık programların hazırlanıp hazırlanmayacağına anlaşılmadığı, oysa yıllık programların plan hedeflerinin takibi açısından son derece önemli olduğu, ayrıca, yıllık programların kaldırılması halinde Devlet Planlama Teşkilatının ataletle sürüklenebileceği,

- Planda finansman kaynaklarına yer verilmediği, hedeflerin fazlasıyla iddialı bulunduğu, Planın konu odaklı bir yaklaşımla ele alındığı, ancak sorumluluğun açıkça düzenlenmediği,

- Ele alınan konular ve hedefler konusunda da Planın önemli eksiklikleri bulunduğu, örneğin gençliğin sorunlarının çözümüne yönelik hedeflere Planda yer verilmediği, tarım kesiminde nüfusun azalmasının hedeflendiği, ancak bu nüfusun hangi sektörlere kanalize edileceğinin öngörülmediği, kentsel dönüşüm, deprem, orman köylerinin sorunları gibi toplumsal hayatta önem arz eden konuların yeterince ele alınmadığı,

- Planda tümüyle rekabete odaklanıldığı, konulara ağırlıklı olarak rekabet açısından yaklaşıldığı, öyle ki rekabetin planın önüne geçtiğinin söylenebileceği, bu durumun olumlu karşılanmadığı,

- Planda öngörülen izleme ve değerlendirme mekanizmasının etkin olamayacağı, oluşturulması öngörülen Komitenin yılda bir defa toplanmak yerine daha sık aralıklarla toplanmasının sağlanması gerektiği,

- Kalkınma Planlarındaki hedeflerin bu güne kadar tam olarak gerçekleştirilemediği, hedeflerin sürekli olarak aşağıya doğru revize edildiği,

- Son dönemde, planlama alanında terminoloji kargaşasının yaşandığı, kamu idarelerinin hazırlayacağı stratejik planlar, orta vadeli programlar, yıllık programlar ile kalkınma planları arasında eşgüdümün nasıl sağlanacağı konusunda bir açıklığın bulunmadığı,

- Özellikle son bir aylık zamanda yaşanan gelişmelerin plana dahil edilmediği, makroekonomik değerlendirmelerin tam yapılması ve kamuoyunun bilgilendirilmesi için bu verilerin de plana dahil edilmesi gerektiği, bunun yanı sıra planın Türkiye'nin en önemli sorunları arasında yer alan cari açığa ve işsizliğe çözüm getirmede,

- Planın öngörülerinin temelde son üç yıldır dış piyasalarda yaşanan elverişli koşullara, küresel likidite bolluğuna ve değerli TL ve diğer olumlu koşullara dayandırıldığı, oysa bu durumun uzun süre bu şekilde devam etmeyeceği,

- Planda gerçekleşmesi öngörülen düzenlemelerin Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu düzenlemeler olduğu; ancak planın 7 yıllık bir süreyi kapsıyor olmasının küresel ekonomide yaşanması muhtemel değişiklikleri de göz önünde tutmayı gerekli kıldığı, planda bu tarz bir değerlendirme yapılmadığı,

- Cari işlemler açığının mutlaka makul bir düzeye çekilmesi gerektiği, millî gelirin yüzde 6'sı oranında cari açıkla ihracatın artırılamayacağı, yerli sanayinin de geliştirilemeyeceği,

- Sağlık harcamalarındaki artıştan dolayı sosyal güvenlik kurumlarının açıklarının kapatılmadığı, buna rağmen Hükümetin sağlıkta dönüşüm projesiyle sağlık harcamalarını artırdığı,

- Borç stokunun son yıllarda arttığı, bu kısır döngüden kurtulmak için makroekonomik göstergelerde istikrar sağlanması gerektiği, son aylarda yaşanan gelişmelerin bunun tam tersi bir durumu yansıttığı,

- Faiz dışındaki kamu harcamalarında 2000 yılından bu yana azalış olmadığı, bu nedenle kamu harcamalarının gayri safi millî hasılaya oranının azalacağı öngörüsünün gerçekçi olmadığı,

- Vergiye ilişkin öngörülere önceki planlarda da yer verildiği, ancak uygulamanın bir türlü tatminkar düzeye çıkarılmadığı,

- Vergide gönüllü uyumun iddialı bir hedef olduğu, verginin zorluluk niteliğinde olduğu, bu nedenle gönüllülüğün söz konusu olamayacağı,

- Planın faktör verimliliğine ilişkin öngörülerinin gerçekçi bulunmadığı, rakamların 2001 yılından sonra dış piyasalarda yaşanan olumlu gelişmelerin devam edeceği varsayımına dayandırılmasının uygun olmadığı,

- Planda istihdam, işsizlik ve yoksulluğun bir arada ele alınmadığı, nitekim gelir dağılımının düzeltilmesine ilişkin bir öngörüye yer verilmediği, tarım kesiminden ayrılan işgücünün tarım dışı alanlara kaydırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesi gerektiği,

- Tarımsal istihdam azalmasının ancak sanayinin önemli gelişmeler sağlayacağı bir durumda olumlu karşılanabileceği, aksi takdirde tarımsal istihdam azalmasının işsizlik oranlarının yükselmesine yol açacağı, bunun yanı sıra sadece işgücü verimliliği üzerinden işsizlik oranlarının düşürülemeyeceği, doğrudan yabancı yatırımları çekebilecek işgücü dışında avantajlar sunulmadığı, işgücü üzerine yüklenen maliyetlerin yüksek düzeyde bulunduğu,

- Planda tarımsal nüfusun kentsel nüfusa dönüşeceğinin öngörüldüğü, bu dönüşüm sırasında tarımsal nüfusun nereye yönlendirileceğinin planda belirtilmediği, bu durumun planda gözetilen bütünlük anlayışına uymadığı; ayrıca orman köylülerinin sorunlarının tarım sektörü içinde ele alınmasının uygun bir yöntem olmadığı, geçimlik üretimin dışında önemli ölçüde bir tarımsal faaliyet yürütülmediği,

- Planda, izlenen özelleştirme politikaları sonucunda tütün, alkol, şeker ve çay sektöründen kamunun çekilmesinin öngörüldüğü, bu durumun ülke ekonomisine ve özellikle desteklenmesi gereken üreticilere zarar vereceği,

- Devlet Su İşlerinin çeşitli fonksiyonlarının sulama birliklerine devredilmesinin ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğünün kapatılmasının kırsal kalkınma açısından olumsuz sonuçlara yol açacağı,

- Planda hayvancılık sektörünün etraflıca düzenlenmediği, bu konuda özellikle 1980'li yıllarda büyük çaplı yatırımlar yapıldığı, bu sebeple hayvancılık sektörüne gereken önemin verilmesi gerektiği, tavukçuluk ve arıcılık alanında sözleşmeli çiftçilik yapan köylülerin durumunda büyük bir gerilemenin söz konusu olduğu,

- Planda kişi başına düşen gelir 10. 000 Dolar olarak öngörülürken, emekliler için herhangi bir düzenleme yapılmamasının sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmadığı,

- Planda yer alan ve enerji sektöründe kamu kesiminin varlığını azaltmayı öngören anlayışın uygulamada sorunlar yaratacağı; aksine enerji sektörü ile eğitim ve sağlık sektöründe de kamu kesiminin görev ve yetkilerinin artırılması gerektiği,

- Büyüme oranının son yıllarda artış eğilimine girdiği; ancak büyüme oranlarında artış yaşanırken kamu yatırımlarının azaltılmasının özel sektör yatırımlarında yaşanan artışla açıklanamayacağı,

- Kamu sabit sermaye yatırımlarında ciddi bir azalmanın söz konusu olduğu, bu durumda millî geliri artırmanın mümkün olamayacağı, büyüme artarken kamu yatırımlarının azaltıldığı, kamu yatırımıyla özel sektör yatırımının farklı özellikler taşıdığı, planın kamu için bağlayıcı olduğu, planda yer verilen yatırımların yapılmak zorunda olduğu, oysa özel sektörün böyle bir zorunluluğunun bulunmadığı,

- Planda kamu yatırımlarının eğitim ve sağlık alanına yönlendirileceğinin belirtildiği; ancak geçmişte yapılan revizyon ve Hükümetin izlediği politikalarla eğitimin özelleştirilmesi politikasının izlendiği, bu durumun uygulamayla Plan arasında bir çelişki yarattığı,

- Elektrik girdisinin uygulanan politikalar sonucunda sanayi için oldukça pahalı bir hale geldiği, Türkiye'nin diğer ülkeler arasında en pahalı elektriği kullanan üçüncü ülke konumunda olduğu, bu nedenle ucuz elektrik sağlayacak politikaların geliştirilmesinin zorunlu olduğu,

- Nükleer enerjiye önem verilmesi gerektiği, aksi takdirde yüksek maliyetle enerji kullanılmaya devam edileceği, zira nükleer santrallerde elektriğin 3-4 cente mal edildiği, oysa Türkiye'de 7-8 cent maliyetle elektrik üretildiği,

- İletişim, elektronik, elektromekanik, bilgisayar ve uzay teknolojilerinin yakın gelecekte daha önemli hale geleceği, bu nedenle Türkiye'nin bu alanlarda toptan bir kalkınma gerçekleştirmesi gerektiği,

- Kentsel nüfusun artacağı öngörülmesine rağmen Planda kentsel dönüşüm projeleriyle ilgili herhangi bir öngörünün olmadığı, kentsel dönüşüme ilişkin hedeflerin de belirlenmesinde yarar bulunduğu,

- e-devlet konusunda, yurttaşın e-devlete erişiminin kolaylaştırılmasının bir amaç olarak Plana konulması gerektiği,

- Deniz taşımacılığına ilişkin hedeflerin yeterli bulunmadığı, aynı şekilde tersaneciliğe de daha fazla önem verilmesi gerektiği, yük ve yolcu taşımacılığında deniz yoluna ve demir yoluna ağırlık verilerek karayolu taşımacılığının payının azaltılması gerektiği, karayollarının standartlarının yükseltilmesinin de bir başka önemli sorun olduğu,

- Çevrenin korunmasına özel önem verilmesi gerektiği, özellikle denizlerin sürdürülebilir bir ekonomik kaynak olarak muhafazasının büyük önem taşıdığı,

şeklindeki görüş, eleştiri ve önerileri müteakip, Hükümet adına yapılan tamamlayıcı açıklamalarda;

- Dokuzuncu Kalkınma Planının özel ihtisas komisyonları tarafından düzenlenen 57 adet rapora dayanılarak hazırlandığı, Yüksek Planlama Kurulunun Plan taslağı üzerinde uygun gördüğü değişiklikleri yapmasının olağan olduğu, DPT tarafından hazırlanan alternatiflerin Kurulda tartışılarak Plana son şeklinin verildiği,

- Planın makul ve gerçekleştirilebilir hedefler öngördüğü, titizlikle uygulanması halinde Plan hedeflerinin rahatlıkla tutturulabileceği, Planın esas itibarıyla 2001-2023 dönemine ilişkin uzun vadeli strateji temelinde hazırlandığı,

- Plan ve planlama anlayışının zaman içinde sürekli olarak değiştiği, bu bakımdan planlamanın belli bir ideolojik yaklaşımla özdeşleştirilemeyeceği, dönemlere göre planın hazırlanma usulünün ve içeriğinin değişebileceği, Dokuzuncu Kalkınma Planının da yeni bir yaklaşımla ele alındığı,

- Plan hazırlanırken küresel gelişmelerin göz önünde bulundurulduğu, uluslararası alanda rekabetin giderek arttığı, bu nedenle Planda rekabet üzerinde önemle durulduğu, öte yandan Planın insan merkezli bir bakış açısının ürünü olduğu, ayrıca, Planın hazırlanması sırasında AB'ye üyelik hedefinin sürekli olarak göz önünde bulundurulduğu, nitekim Planın AB'nin mali dönemine uygun olarak yedi yıllığına hazırlandığı,

- Planın izleme ve değerlendirmesinin yalnızca kurulması öngörülen Komite tarafından yapılmayacağı, Planın gerçekleştirilmesi amacıyla yıllık izleme raporlarının hazırlanacağı, ayrıca ihtiyaç duyulduğunda alt komitelerin kurulacağı,

- Plan dönemi sonuna ilişkin olarak konulan kişi başına 10.000 Dolar millî gelir hedefinin gayet makul bir hedef olduğu, Avrupa Birliğinin hesaplama yöntemiyle hesaplandığı takdirde Türkiye'de kişi başına gelirin açıklanandan daha fazla olacağı,

- Plan döneminde ekonomide katma değeri yüksek alanlara odaklanılacağı, hizmet sektöründe yeni alanların geliştirilmesine çalışılacağı,

- Planın toplam faktör verimliliğine ilişkin öngörülerine yöneltilen eleştirilerin haklı olmadığı, esasen gelişmiş ülkelerde dengeli bir büyümenin gerçekleştirildiği, bu nedenle faktör verimliliğindeki artışın düşük olduğu, buna karşılık gelişmekte olan ülkelerde yeterince gelişmemiş sektörlerle yapılan yatırımlar nedeniyle faktör verimliliğinin yüksek hızlarda arttığı,

- Yabancı sermaye girişine ilişkin öngörülere ve cari açığın finansmanına ilişkin eleştirilerin yerinde olmadığı, son yıllarda gerçekleştirilen reformlar sonucunda yabancı sermaye girişinde önemli bir artışın sağlandığı, bu gelişmenin Plan döneminde de sürmesinin beklendiği,

- Türkiye'de esas itibarıyla ara mal girdisine dayanan bir sanayi yapılanmasının bulunduğu, Planda sanayideki bu yapılanmanın değiştirilmesine yönelik hedeflere de yer verildiği, ekonomideki büyüme nedeniyle ara malları ithalatındaki artışın cari açığın başlıca nedenlerinden birisi olduğu, yatırım malları ithalatındaki artışın cari açığındaki artışın bir diğer önemli nedenini oluşturduğu, son olarak 2005 yılında 21 milyar Dolar civarında enerji ithal edildiği, bunun 7 milyar Dolarının petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki artıştan kaynaklandığı,

- Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında belirlenen hedeflere rağmen işsizliğe ilişkin sorunların devam ettiği, tarım dışı sektörlerde önemli ölçüde istihdam artışı yaşanırken tarım kesiminde önemli oranda istihdam azalışının gerçekleştiği, ayrıca, işgücü arzında önemli artışların söz konusu olduğu, nitekim 2000- 2005 döneminde işgücü arzının yıllık yüzde 6 oranında arttığı,

- İşgücü piyasasında yaşanan yapısal dönüşümün Dokuzuncu Plan döneminde de süreceği, işgücüne katılma oranının Plan döneminde 2,1 puan artacağına varsayıldığı, 2013 yılında işsizlik oranının yüzde 7.7'ye düşürülmesinin hedeflendiği, tarım kesimindeki istihdam azalışının sanayi ve hizmet sektörlerinde sağlanacak istihdam artışı ile telafi edileceği,

- Gelir dağılımında az da olsa düzelme görüldüğü, gerek yüzde yirmilik, gerekse yüzde onluk dilimlere itibarıyla yapılan hesaplamalara göre en yüksek gelir diliminin millî gelirden aldığı pay azalırken en düşük gelir diliminin aldığı payın artmakta olduğu,

- Plan döneminde kamu gelir ve giderlerinin millî gelire oranının azaltılmasının hedeflendiği, sosyal güvenlik reformu sonucunda prim tahsilatının artmasının beklendiği, böylece sosyal güvenlik kurumlarının açıklarının azaltılacağı,

- Faiz harcamalarında önemli bir azalışın öngörüldüğü, dolayısıyla kamu harcamalarında da bir azalışın hedeflendiği, ayrıca, kamu harcamaları içerisinde KİT'lere yapılan transferlerin önemli bir yer tuttuğu, özelleştirmenin hızlanmasıyla birlikte bu transferlerin de azalacağı,

- Tarıma sağlanan desteğin yalnızca AB fonlarından ibaret olmadığı, ucuz kredi ve benzeri desteklerin de göz önüne alınması gerektiği, esasen Türkiye'de tarıma sağlanan desteğin azımsanmayacak miktarlarda olduğu, ifade edilmiştir.

Plan üzerinde yapılan görüşmeleri müteakip, değişiklik önerilerinin değerlendirilmesine geçilmiştir. IX. Kalkınma Planı üzerinde verilen 11 adet değişiklik önergesinden, 3067 sayılı Kanununun 2 nci maddesinin (c) bendine göre Planın bütünlüğünü bozmayacağı Hükümet tarafından belirtilen 1 adet değişiklik önergesi Komisyonumuzca önce oylanarak kabul edilmiştir. Daha sonra oylanmış diğer 10 önerge ise Komisyonumuzca kabul edilmemiştir.

Komisyonumuzda kabul edilen önerge ile; Plan Taslağınının 60 ıncı sayfasında yer alan ve ulaştırma hedeflerini gösteren Tablo 6.6'nın ilk satırının, ülkemizin demiryolu ihtiyacı göz önünde bulundurularak yeni demiryolu yapımı hedefinin 741 km'den 938 km'ye çıkarılması ve buna ilaveten 1000 km'lik demiryolunun yenilenmesini teminen değiştirilmiştir.

Önergelerin oylanmasından sonra Dokuzuncu Kalkınma Planı, Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Komisyonumuzda yapılan değişiklikler ile Plan metninde yer alan maddi hataların giderilmesine ilişkin cetveller ekte sunulmuştur.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

EK 1: Plan ve Bütçe Komisyonunda Yapılan Değişiklikler

EK 2: IX. Kalkınma Planı Metnine İlişkin Düzeltmeler

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Sait Açba</i>	<i>M. Altan Karapaşaoğlu</i>	<i>Sabahattin Yıldız</i>
Afyonkarahisar	Bursa	Muş
Kâtip	Üye	Üye
<i>Mehmet Sekmen</i>	<i>Halil Aydoğan</i>	<i>Mehmet Zekai Özcan</i>
İstanbul	Afyonkarahisar	Ankara
Üye	Üye	Üye
<i>M. Mesut Özakcan</i>	<i>A. Kemal Deveciler</i>	<i>Ali Osman Sali</i>
Aydın	Balıkesir	Balıkesir

(Ayrışık oy yazımız ektedir)	(Karşı oy yazısı ektedir)	
Üye	Üye	Üye
<i>Osman Nuri Filiz</i>	<i>Muhsin Koçyiğit</i>	<i>Alaattin Büyükkaya</i>
Denizli	Diyarbakır	İstanbul
	(Karşı oy ektedir)	
Üye	Üye	Üye
A. Kemal Kumkumoğlu	<i>Birgen Keleş</i>	<i>Kemal Kılıçdaroğlu</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul
(İmzada bulunamadı)	(Karşı oy yazım ektedir)	(Ayrışık oy ektedir)
Üye	Üye	Üye
<i>M. Mustafa Açıkalın</i>	<i>Fazıl Karaman</i>	<i>Selami Yiğit</i>
İstanbul	İzmir	Kars
		(Karşı oy yazısı ektedir)
Üye	Üye	Üye
<i>Y. Selahattin Beyribey</i>	<i>Mustafa Elitaş</i>	<i>Taner Yıldız</i>
Kars	Kayseri	Kayseri
Üye	Üye	Üye
<i>Mikail Arslan</i>	<i>Muzaffer Baştopçu</i>	<i>Mustafa Ünal</i>
Kırşehir	Kocaeli	Konya
Üye	Üye	Üye
<i>Hasan Fehmi Kinay</i>	<i>Mustafa Özyürek</i>	<i>Gürol Ergin</i>
Kütahya	Mersin	Muğla
	(Ayrışık oy yazım ektedir)	(Karşı oy yazısı ektedir)
Üye	Üye	Üye
<i>O. Seyfi Terzibaşoğlu</i>	<i>Osman Seyfi</i>	<i>İmdat Sütüoğlu</i>
Muğla	Nevşehir	Rize
Üye	Üye	Üye
<i>Musa Uzunkaya</i>	<i>Sabahattin Cevheri</i>	<i>Enis Tütüncü</i>
Samsun	Şanlıurfa	Tekirdağ
		(Ayrışık oy yazısı ektedir)
Üye	Üye	
<i>M. Ergun Dağcıoğlu</i>	<i>M. Akif Hamzaçebi</i>	
Tokat	Trabzon	
	(Ayrışık oy yazısı ektedir)	

AYRIŞIK OY

1. Sekizinci plan uygulamaya konduktan sonra yaşanan 2001 krizi ile önemli ölçüde uygulanabilir olma şansını kaybetmişti. Bu dönem ulusal kalkınma planı yerine IMF ile yürütülen istikrar programları çerçevesinde öngörülen makro mali politikalar ve taahhütler çerçevesinde geçirilmiştir. AKP hükümetleri plan ve planlı ekonomi konusunda gerçekten samimi olsaydı iktidarda oldukları dönemin başında hükümet programlarında öngörüldüğü şekilde yeni bir ekonomik ve sosyal program söyleminden hareketle planı revize eder ve uygulanabilir hale getirirdi. Yine bu dönemde oldukça iddialı olarak hazırlanan ve sunulan Acil Eylem Planı da daha üzerinden bir yıl geçmeden rafa kaldırılan bir belge niteliğine dönüşmezdi.

2. Plan, geçmişten farklı olarak bütünsel bir ekonomik ve sosyal plan yerine bir hükümet programı olma özelliğini taşımaktadır. Plan bu anlamda son iki aydır kriz benzeri bir noktayı ekonomiyi çeken mevcut ekonomik dengeleri sürdürülebilir kabul etmiştir. Böyle bir kabul, daha plan uygulamaya girmeden dayandığı varsayımların geçerliliğini yitirmesi nedeniyle uygulanabilir olmaktan çıkarmaktadır. Bu ise planlı kalkınmaya ve gelişmeye dayanan bir ekonomik ve sosyal program yerine günlük ve uluslararası kuruluşlarla şekillendirilen kısmi makro programların gelecekte de uygulanması sonucunu doğuracaktır. Bunun getireceği risklerin başında, planının ekonomik, sosyal, uluslararası ilişkiler ve kültür bağlamında ortaya koyduğu bütünsel yaklaşımın yerini ekonomiye özellikle finansmana odaklı kısmi bir planın almasıdır.

3. Türkiye köklü bir değişim sürecinden geçmektedir. Küreselleşme, AB'ye uyum süreci ve içsel yapıda meydana gelen değişimler, genel anlamda planlama felsefesini, özelden de stratejik planları ve kalkınma planlarını önemli kılmaktadır. Özel kesim için yönlendirici, kamu kesimi için bağlayıcı, sektörel ve bölgesel bağlantıları işlevsel bir şekilde oluşturulmuş ve demokratik katılıma açık planlama süreci bu açıdan önem taşımaktadır. Bununla birlikte 9. Kalkınma Planının bu gereksinimlere karşılık vermediği görülmektedir. Bu nedenle ülkenin gerçekleriyle uyumlu, kalkınma hedef ve politikalarıyla donatılmış, istihdam ve işsizlik sorunlarını gideren, yoksulluk, kır-kent ve bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarına kalıcı ve gerçekçi çözümler üreten yeni bir kalkınma planına ihtiyaç bulunmaktadır.

4. 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde düşük yatırım ve artan işsizlik sorunları, gelir dağılımı dengesizlikleri, kronik bölgelerarası ve kır-kent dengesizlikleri, tarımda çözümlenemeyen ve kontrolsüz göç, artan kırsal ve kentsel yoksulluk, suç oranlarının ve toplumsal uyum sorunlarının artması ülkemizin geleceği ve toplumsal bütünlüğümüz açısından önemli sorun alanları arasında yer almıştır. Ne var ki, bu tür sorunlara 9'uncu Kalkınma Planının yapısal, gerçekçi ve samimi olmaktan uzak, palyatif çözümlerle yaklaştığı görülmektedir. Böylesi bir yaklaşım ise mevcut sorunların yeni plan döneminde katlanarak artacağına sinyallerini vermektedir.

5. Dokuzuncu kalkınma planı bir ülkenin kalkınma planı gibi değil, kurumsal düzeyde hazırlanan stratejik plan formatına uygun şekilde hazırlanmış izlenimi vermektedir. Geçmişten farklı yeni bir şey yapma çabası olumlu gibi görünmekle birlikte önemli olan stratejik plan formatının gerektirdiği şekilde planın önceliklerinin ve politikalarının bir içsel tutarlılık ve kaynak sınırı çerçevesinde açıkça ortaya konmasıdır. Bu anlamda plan tasarısı aslında her şeyin söylendiği, kimi yerde özellikle yatırımlardaki tercihlerle birlikte kaynaktan aktarılacağına iddia edildiği ama bir kaynak perspektifine dayanmayan metne dönüşmüştür. Örneğin gelir dağılımı ve yoksulluk, eğitim konusunda çok şey söylenmekle birlikte önerilen politikaların nasıl bir maliyet yapısı ile önceliklendirildiği planda yer almamaktadır. Dolayısı ile söylenen politikalar uygulanabilir olmaktan çıkmaktadır.

6. Plan öncesi gelişmelerin değerlendirildiği bölüm oldukça basit ve esas olarak rakamsal gelişmelerin verildiği bir bölüm olarak hazırlanmıştır. Halbuki burada önceki dönemde uygulanan temel politikalar, bu politikalardan ortaya çıkan sapmalar ve bunun yol açtığı sonuçların değerlendirilmesi beklenirdi. Bu duruma en iyi örnek ödemeler dengesidir. Ödemeler dengesi hedeflerinde yaşanan ortalama yüzde 100'ün üzerindeki sapma, bu sapmalara yol açan gelişmeler gibi noktalara hiç girilmemiş, sadece parti programı gibi olumsuzluk içinde yaşanan bazı olumlu gibi görünen gelişmelere değinilmiştir.

7. Bu anlamda, planın metninin yüzde 40'ı plan öncesi dönemin değerlendirmesi şeklindedir. Önceki planda bu bölüm plan öncesi ekonomik ve sosyal sektörlerdeki gelişmeler başlığında birden fazla kitap şeklinde destek dokümanı olarak hazırlanmış ve planın içinde yer almamıştır. Normal koşullarda da plan içinde bu bölümün ayrı şekilde ve bu ayrıntıda yer almaması gerekmektedir. Bu bölümün daha ayrıntılı bir şekilde geçmiş plan örneklerinde olduğu gibi plan çalışmalarını destekleyen dokümanlar olarak hazırlanmış olması gerekmektedir. Önceki planda sekizinci bölüm olan sosyal ve ekonomik sektörlerle ilgili gelişme ve hedef ve politikalar başlığı altında sektörlerle ilgili mevcut durum alt başlığında kısaca plan öncesi dönemin ele alındığı görülmektedir.

8. Plan metni içsel tutarsızlığı yanında uygulanan kur politikasıyla birlikte ne şekilde çözüleceği belli olmayan ödemeler dengesi sorunu ile birlikte ekonomi uluslararası piyasaların dalgalanmasına açık bırakılan bir ekonomik yapıyı da öngörmektedir.

9. 2 Haziran 2006 tarihinde YPK'ya sunulan ilk taslakta ekonominin 2007-2013 arasında yüzde 6,5 olarak öngörülen ortalama büyüme oranı sonraki hafta yapılan revizyonla yüzde 7'ye çıkarılmıştır. Buna göre plan döneminde ekonominin ortalama yüzde 7 oranında büyümesi hedeflenmektedir. Bu düzeyde bir büyümenin sağlanmasına yönelik olarak kullanılan varsayımlar gerçekçi görülmemektedir.

10. GSYİH büyümesindeki bu artış gerek ilk taslak planın modelinde gerekse revize edilen planın modelinde esas olarak toplam faktör verimliliğindeki artışa bağlanmıştır. Toplam faktör verimliliğinin (TFV) artışı plan dönemi boyunca ortalama yüzde

2,3 gibi oldukça yüksek bir oranda varsayılmıştır. Plan öncesinde uygulanan ve sonuç getiren politikalar içinde faktör verimliliğinin bu düzeyde artışını açıklayacak herhangi bir gelişme bulunmamaktadır. Verimliliğin kriz sonrası olağanüstü dönemler dışında diğer dönemlerde artışı uzun dönemli eğitim, ar-ge gibi konularda sağlanacak gelişmelere bağlı görülmektedir. Bugün bu düzeyde orana sadece İskandinav ülkeleri sahiptir. Bir çok gelişmiş ülkenin oranı bizim planda öngördüğümüz oranın neredeyse 1 puan altındadır. Bu oran Finlandiya’da yüzde 3,2, İsveç’te yüzde 2,3, Almanya’da yüzde 1,1, Amerika’da yüzde 1,5, İtalya’da yüzde 0,6’dır.

11. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir noktada, son 3 yıldır toplam faktör verimliliğinde yaşanan artışa bir çok araştırmacının kuşkulu bakıyor olmasıdır. Bazı olarak son dönemin alınması ve faktör verimliliğindeki artışın devam ettirilmesi planın geçerliliği açısından temel risk olarak kabul edilmektedir.

12. Eğitim, AR-GE başta olmak üzere toplam faktör verimliliğini doğrudan etkileyecek olan faktörlerin etkisinin son dönem ve gelecek üç yılki gelişmeler çerçevesinde sınırlı olduğu bir ortamda toplam faktör verimliliği nasıl artacaktır. Eğer buna yanıt yapısal dönüşümler olarak verilecekse, etkisini uzun dönemde gösterecek olan bu faktörlerin bu dönemi açıklaması mümkün görülmemektedir. Kaldı ki, Üniversiteler, YÖK, TÜBİTAK gibi eğitimimizin temellerini oluşturan kurumlarla barışık olmayan bir siyasal iktidarın AR-GE gibi önemli bir alanda başarılı bir çizgi izleyemeyeceği açıktır.

13. Burada yanıtlanması gereken bir diğer konu da, ekonominin büyümesi yapılan revizyonla artırılırken ithalatın ise aksine azaltılmasıdır. Ekonomide hangi varsayımlar çalışacak ki ekonomi büyürken ithalat azalacak, daha önemlisi hangi tür sektörel politikalar ve mikro politikalar başarılı olacak ki bu durum gerçekleşsin? Bu konulara planda niyet beyanından çok somut yanıtların verilmesi gerekmektedir, ifadeler daha çok temennileri yansıtır niteliktedir. Hele hele 2013 yılında ABD Dolarının 1.436 YTL olacağı varsayımı ile yapılan bu tahminin hiç de gerçekçi olmadığı çok açıktır.

14. Kişi başına geliri artırmak için toplam faktör verimliliği ile oynamanın yanında ikinci önemli değişken kurdaki yüksek değerlemenin plan döneminde de devam etmesidir. Kur 2013 yıl için 1\$ 1,436 YTL düzeyinde varsayılmıştır. Enflasyonun 2013 yılı sonunda kümülatif olarak yüzde 24,2 oranında artacağı dikkate alındığında kurdaki YTL lehine değerlemenin devam etmesinin öngörüldüğü hedeflerden anlaşılmaktadır. 2006 yılı enflasyonu da dikkate alındığında kümülatif enflasyon yüzde 35’e yaklaşmakta dolayısı ile kurdaki değerlendirme daha da artmaktadır. Kurun YTL lehine önemli bir değerlendirme içinde olacağı varsayımı çok iyi açıklanması ve farklı dönemler içinde ele alınması gereken bir konu olup dünyanın ve Türkiye’nin değişen koşullarında oldukça iddialı olup gerçekçi görülmemektedir.

15. Plan kabul edilebilir varsayımlara dayanan ekonomik modelin gerektirdiği hesaplamalara göre değil başbakanın kişi başına gelir hedefini artırma politika önerisi ile uyumlu hazırlanmıştır. Kişi başına geliri 10 bin dolar düzeyine çıkarmak için 2 Haziran sonrasında iki temel revizyon yapılmıştır; birincisi ne şekilde artacağı belli olmayan toplam faktör verimliliği, ikincisi ise kur hedefidir.

16. Eğer 2013 yılı kur hedefi Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan yüzde 20 oranında sapma ile revize edildiğinde kişi başına gelir yaklaşık 8 bin dolara, gelecekteki enflasyon hedefi ve yüzde 20 sapma ile revize edildiğinde ise yaklaşık 6 bin dolara düşmektedir.

17. Planın mevcut ekonomik yapıyı sürdürülebilir gördüğünü ortaya koyan temel makro hedeflerin başında cari işlemler açığı gelmektedir. Cari işlemler açığının GSYİH’ya oranının ilk üç yıl ortalama yüzde 7,3 oranında (Orta Vadeli Program) sonrasında ise uygulanacak politikalarla 2013 yılı sonunda yüzde 3,0 olması hedeflenmektedir. Yüzde 7’leri aşan bir orandan, yüzde 3’lere hangi politikalar ile geleceği (yüzde 50’yi aşan bir performansla) belli değildir. Ekonominin büyüdüğü, değerli YTL uygulamasının devam ettiği, sanayinin dış girdilere bağlandığı bu ortamda bu noktanın çok iyi açıklanması gerekmektedir.

18. Kurum cari işlemler dengesi üzerindeki düzeltici etkisi azalmakla birlikte, açığı artırıcı güçlü etkisi son üç yılın birikimli etkisiyle devam etmektedir. Sanayinin ve ihracatın yüzde 60’ları aşan oranda ithalata bağımlı kılındığı, son dönem kur politikasıyla bu bağımlılığın arttığı bir ortamda kurun değerlemesi açıktır ki ithalatı dolayısı ile dış açığı artıracaktır.

19. Son dört yıl cari açığın toplam olarak 77 milyar dolara, dış ticaret açığının ise 150 milyar dolara ulaşması sonucunda ekonomi yapısal bir kırılma içine girmiştir. Gelecek üç yıl içinde verilecek cari açıkla birlikte verilen açık toplamı 180 milyar dolara çıkmaktadır. Bu düzeyde bir cari işlemler açığının sürdürülebilir olması mümkün değildir.

20. Planın bu açığın nasıl sürdürüleceğini gündeme getirip açığı azaltmaya çalışan somut politikalar geliştirmesi gerekmektedir plan bu açığın artarak sürmesini hedeflemektedir. Bu nasıl sürdürülecek belli değil, ekonomi neden bu düzeyde dışa bağımlı hale getiriliyor bu anlaşılabilir değil.

21. Diğer yandan 2003-2005 döneminde cari işlemler dengesi hedeflerinin yüzde 117 oranında sapma gösterdiği dikkate alınırsa bu konudaki güven sorunu ve hassasiyet daha da artmaktadır.

22. Cari işlemler dengesine yönelik olarak yapılan bir diğer önemli revizyon kalemi de doğrudan yabancı sermaye girişine ilişkin yıllık ortalama artış hedefinin yüzde 30’a yakın artırılmasıdır. Bir hafta içinde modelde veya kabullerde ne tür bir gelişme oldu da doğrudan yabancı sermaye girişi hem 2006 hem de 2007-2013 yılları için bu düzeyde artırıldı, bu gerek planın içinde gerekse hazırlanması beklenen destek dokümanlarında yer alması gereken bir unsurdur.

23. İlk taslağa göre yapılan revizyonla 2013 yılında istihdam artışı yüzde 10 artırılarak yüzde 3,0'dan yüzde 3,3'e çıkarılmıştır. 2007-2013 yıllık ortalama artışları içinse aynı revizyon yüzde 8 oranında yapılarak istihdam artışı ortalama olarak yüzde 2,7 oranında varsayılmıştır. Bu çerçevede, 2009 yılına kadar yüzde 10'un üzerinde seyretmesi programlanan işsizlik oranının 2013 yılında yapılan revizyonla yüzde 7,7'ye düşmesi planlanmaktadır.

24. İstihdamdaki artış oranını yüksek dış açığın devam ettiği bir ortamda açıklayacak tek değişken toplam faktör verimliliğindeki artış olarak görülmektedir. Bu ise gerçekçi bir senaryo olarak görülmemektedir. Planda hangi sektör ve alt sektörlerin toplam faktör verimliliğindeki artış yoluyla bu istihdam artışını sağlayacağına ortaya konması gerekmektedir.

25. Burada dikkati çeken bir noktada, hizmetler sektöründe yapılan ve yüzde 10'u aşan revizyonların kendisini istihdam rakamlarında göstermemesidir. Hizmetler sektörü 2006 baz yılında yapılan revizyonla artırılırken bu sektördeki katma değer artışının istihdam yaratmaması açıklanması gereken bir nokta olarak görülmelidir. Örneğin, 2006 yılı GSYİH gerçekleşme tahmininde yapılan revizyon oranı yüzde 1'in oldukça altındayken alt sektörlerde yüzde 10'u geçen revizyonların son bir haftada hangi gelişmeler çerçevesinde yapıldığının açıklanması gerekmektedir.

26. Türkiye'de her yıl çalışabilir nüfus son beş yılın ortalamasında 925 bin kişi artmaktadır. Bunun anlamı, potansiyel olarak her sene yaklaşık 1 milyona yakın insanın çalışabilir nüfus içine girmesidir. Dolayısıyla seçilmiş hükümetlerin çözmesi gereken sorunların başında özellikle genç nüfus arasında daha yüksek olan işsizlik sorunu gelmektedir.

27. 2001 krizi öncesi dönemde yüzde 6-7 düzeyindeki işsizlik oranı ekonomide yaşandığı ifade edilen tarihi büyümeye rağmen (2003-2005) döneminde istikrarlı bir şekilde yüzde 10'ların üstüne çıkmıştır. 2001 yıl sonuna göre bakıldığında, 2005 yıl sonu verileri ekonomide işsiz sayısının net olarak 531 bin kişi arttığını göstermektedir. Kriz öncesi olan 2000 yılına göre ise işsiz sayısındaki artış 1 milyon kişidir. Ekonomide her şeyin iyiye gittiği söylemlerinin aksine işsiz sayısı azalmamış aksine makyaj niteliğindeki tüm müdahalelere rağmen artmıştır. Bu durum, ekonomide özellikle büyüme yönünde yapısal nitelikli bir sorunun varlığını bize açıkça göstermektedir.

28. Aslında işsizlik oranı açıklanan rakamlardan çok daha yüksektir. Bunu anlamak için sadece işgücüne katılma oranındaki değişime bakmak yeterlidir. 15 yaş ve üstü çalışabilir nüfusun yüzde kaçının aktif işgücü piyasasında olduğunu gösteren bu oran, 2004 yılında OECD ülkelerinde ortalama olarak yüzde 70,1 iken Türkiye'de yüzde 48,3'dür. Bunun anlamı, OECD ülkelerinde 15-64 yaş arası nüfusun yüzde 70'i iş gücü piyasasında iken bu oranın bizde yüzde 50'nin bile altına düşmesidir. Aradaki farkın 20 puandan yüksek olması Türkiye'de veri kalitesi problemi yanında işgücü piyasasında yapısal nitelikli sorunların varlığını da bize açıkça göstermektedir. İşgücüne katılma oranının düşük tutulması ve azalması işsizlik oranının olması gerekenden daha düşük düzeyde açıklandığını bize göstermektedir. İşgücüne katılma oranı yüzde 50'lere çıkarıldığında işsizlik oranı yüzde 20'ye yaklaşmaktadır. Plan ise bu konuyu kabul edip sadece izlemekle yetinmektedir.

29. İstihdamın devamında bölüşüm ilişkilerinin, sosyal boyut ihmal edilmeksizin, üretim faktörlerinin üretkenlikleri çerçevesinde şekillenmesi gerektiği önem taşımaktadır. Bu kapsamda, ücret sisteminin verimlilik ve asgari yaşam standardı easına göre oluşması çağdaş bir ekonominin gereğidir. Ancak, diğer OECD ülkeleriyle karşılaştırıldığında, ülkemizde ücret-verimlilik ilişkisinin oldukça kopuk olduğu görülmektedir. Nitekim, saniyede saat başına ücret ile işgücü verimliliği arasındaki ilişkiyi gösteren ücret/verimlilik oranı 2003 yılı itibarıyla, Almanya'da 100 kabul edildiğinde Türkiye'de 46'dır. Bu durumun başlıca nedeni, ücretler seviyesinin verimlilik seviyesi ile kıyaslanamayacak ölçüde düşük olmasıdır. Nitekim, ülkemizde sanayi sektörü işgücü verimliliği oranı Almanya'nın yüzde 26'sı iken, ücret seviyesi aynı ülkenin yüzde 12'si dolayındadır. Birim işgücü başına verimlilik oranı, ülkemizde verimlilik ve ücret arasındaki ilişkinin kopukluğunu göstermektedir. Ülkemizdeki ücret düzeyi ile verimlilik arasındaki ilişki diğer ülkelerle kıyaslandığında da benzeri bir durumun geçerli olduğu görülmektedir. Ülkemizdeki bölüşüm ilişkisinde, emek aleyhine görülen dengesiz paylaşım özü itibarıyla, ücret seviyesini önemli ölçüde baskı altında tutan geniş yoksul kitlelerin varlığından, sermaye birikiminin zayıflığından, emeğin yetersiz donanımından ve sendikasılaştırma başta olmak üzere kurumsal yapıdaki yetersizliklerden kaynaklanmaktadır.

30. Ülkemizde düşük ücret ve kötü çalışma koşulları yanında çalışma saatleri de oldukça uzundur. CHP Yoksulluk Raporunda yer alan Tablo 3.4'de, benzeri gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerle bile kıyaslandığında ülkemizde çalışma saatlerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

31. Nitekim, 9 uncu Planda yer alan "2004 Yılı Karşılaştırmalı İşgücü Verimliliği Göstergeleri" adlı Tablo 5.3'ün ortaya koyduğu veriler ile metinde yapılan yorumlar arasında önemli ölçüde farklılıklar bulunmaktadır. İlk olarak Tablo Türkiye'de yıllık ortalama çalışma sürelerinin Çin ve Romanya gibi ülkelere göre düşük olmakla beraber, işgücü maliyet düzeyinin daha düşük olduğu görülmektedir. Nitekim, hem Planda yer alan Tabloda hem de referans verilen çalışmada ortaya konulan veriler ülkemizde ücretler seviyesinin yüksekliği konusunda son zamanlarda artan ölçüde gündeme getirilen iddiaların temelsizliğine işaret etmektedir. Hindistan ve Çin gibi ülkelerdeki ücret seviyesi esas alınarak yapılan değerlendirmeler, sürdürülebilir ekonomik büyümenin temelini düşük ücret seviyesi yerine verimlilik artışının oluşturduğu gerçeğini yeterince dikkate almamaktadır.

Nitekim, teknoloji seçimi, makine teçhizat donanımının yenilenmesi, firma örgüt yapısının daha etkin hale getirilmesi, AR-GE faaliyetleri ve eğitim gibi verimlilik artışının temel unsurlarına odaklanılmaksızın yalnızca işgücü ücretlerinin düşürülmesi, beklenenin aksine, hem verimlilik artışını zayıflatacak hem de ülkemizin uluslararası alandaki rekabet gücünü daha da geriletecektir. Rekabet gücünün temelinde ucuz emeği gören bu çağdışı yaklaşım, aynı zamanda kalkınma ve yaşam kalitesinin artırılması süreçlerinin, eşitlikçi bölüşüm ve insanca yaşam hakkı gibi çağdaş değerlerle iç içe olduğunu da yadsımaktadır.

32. 1980’li yılların başından bugüne kadar uygulanan ekonomik politikalar temelde çalışanların fedakarlığını esas almış, bunun sonucunda ise çalışanların hak ve çıkar kayıpları gündeme gelmiştir. Geçmiş dönemdeki uygulamaların 9 uncu plan döneminde de sürdürüleceği görülmektedir. Her ne kadar insan odaklı bir yaklaşımla hazırlandığı söylene de, insana, ülke gerçeklerimize ve sorunlarımıza dokunmayan bir plan ile karşı karşıya bulunmaktayız.

33. Planda genel devlet gelirlerinin 2005 yılında yüzde 44.1 olan GSYİH’ya oranının 2003 yılında yüzde 39.7’ye, vergi yükü (GSYİH’ya oranı olarak)’nın 2005 yılındaki yüzde 31.7 olan düzeyinin 2013 yılında yüzde 30’a indirilmesi öngörülmektedir.

34. Görüldüğü gibi plan vergi yükündeki azalış öngörürken genel devlet harcamalarında da 9 puan düzeyinde radikal bir düşüş öngörülmektedir. Genel devlet harcamalarında AB-15 ortalaması 2001-2005 dönemi için yüzde 47.2’dir. Euro Bölgesi ve AB-25’de de bu oran AB-15’e yakın düzeydedir. Genel devlet harcamaları içerisinde faiz harcamalarının payı 3 puanın altındadır. Bu rakamlar dikkate alındığında genel devlet harcamalarında öngörülen radikal düşüşün doğru ve gerçekçi olmadığı ortaya çıkar. AB’ye yeni üye olan ülkelerde ise kamu harcamalarında genel olarak azalış değil artış söz konusudur. Ancak “Kalkınma Planı” gibi bir yasal metinde oranların plan hedefi olarak benimsenmiş olması hükümetin sosyal devlet uygulamasından önemli ölçüde vazgeçeceği anlamına gelmektedir.

35. Kamu sabit sermaye yatırımları 2007-2013 plan döneminde yapılan revizyonla kamu yatırımları mahalli idareler ve yatırım işçiliği hariç reel olarak yüzde 13,6, bu kalemler dahil yüzde 8,3 oranında azaltılmıştır. Yatırımlardaki düşme özellikle eğitim, tarım ve ulaştırma haberleşme sektörlerinde oldukça yüksek oran ve düzeylere çıkmaktadır (bakınız ek tablo). 2013 yılı itibarıyla bu revizyonlara bakıldığında revizyon oranlarının yüzde 30’a yaklaştığı görülmektedir. Diğer bir konu da, neden yatırımlardaki düşme temel kamu hizmetleri üzerinde esas olarak olurken yerel yönetimler bu revizyondan hiç etkilenmemektedir. Revizyonun bu şekilde taraflı olması bir modelde nasıl açıklanabilir.

36. Kamu sabit sermaye yatırımları azaltılırken özel sektörün yatırımları ise artırılmaktadır. Kamu yatırımlarında önemli düzeye ulaşan revizyonun açıklanması gerekmektedir. Büyüme artarken, yatırımlardaki bu düşme nasıl açıklanmaktadır.

37. Kamu yatırımları tarihsel olarak en büyük daralmayı AKP döneminde yaşamıştır. AKPiktidar öncesinde toplam kamu yatırımlarının reel anlamda GSMH’ya oranı ortalama yüzde 5-6 düzeyindeyken bu oran 2004 yılında yüzde 4’e kadar düşmüştür. Yatırım harcamalarındaki düşme kendisini alt kurumsal dağılımda çok daha iyi göstermektedir. Topluma savunma, güvenlik, eğitim, sağlık, adalet gibi temel kamusal hizmetleri sunan konsolide bütçe kapsamındaki kuruluşların yatırımlarındaki reel düşme çok daha çarpıcı düzeyde olmuştur.

38. Nitekim sektörel olarak kamu yatırımlarının reel gelişimine bakıldığında bunu görmek mümkündür. Eğitim, sağlık, enerji, tarım, imalat ve ulaştırma sektörlerinde belirgin şekilde 2003 öncesine göre yatırım düzeylerinde bir reel gerileme yaşanmıştır. Özellikle enerji, tarım, eğitim ve imalat sanayi sektörlerindeki düşme oldukça yüksek oranlarda olmuştur.

39. Toplam kamu yatırımlarına ayrılan kaynağın her yıl reel düzeyindeki düşmesi yatırım stokunun büyüklüğü dikkate alındığında yatırımların ortalama tamamlanma sürelerinin uzamasına neden olmaktadır. Enerji sektöründe yer alan projelerin ortalama tamamlanma süresi 15 yılı aşarken bu süre tarımda 30 yıla ulaşmaktadır. Tamamlanma süresi uzayan her bir proje aslında ülke ekonomisi açısından alternatif maliyeti oldukça yüksek olan bir kaynak kaybına neden olmaktadır.

40. Türkiye’de kamu yatırımları başta olmak üzere bir yatırım çözülmesi bir varlık aşınması yaşanmaktadır. Kamu sektörünün yapmış olduğu yatırım AKP döneminde mevcut varlık stokunun aşınması sonucu kaybedilen değerlerin bile kimi dönem altında olmuştur. Türkiye varlık değeri yönünde yoksullaşmaktadır. Bu duruma en iyi örnek alt yapı yatırımlarındaki reel gelişmedir. Eğitim ve sağlık sektörleri dahil olmak üzere geniş anlamda alt yapı yatırımları GSMH’ya oran olarak yüzde 5’lerden AKPdöneminde yüzde 3’lere kadar dramatik bir şekilde düşmüştür. Enerji ve sulama yatırımları yanında önceliği tartışmalı olan duble yol yatırımları ayıklanarak bakıldığında bu düşme çok daha yüksek ve çarpıcı hale gelmektedir.

41. Yatırımlar yapılan revizyonla önemli ölçüde düşerken kamu politikası hedeflerine bu düşmenin plan metnine yansımaması bir tutarsızlık olarak görülmektedir. Örneğin eğitim yatırımları önemli düzeyde yapılan revizyonla reel olarak düşerken, planın eğitimdeki hedefleri ortaya koyan 354 üncü paragrafının ve eğitim kademeleri itibarıyla hedefler başlığını taşıyan tablo 6.14’deki hedeflerin hiç değişmemesi nasıl açıklanmaktadır.

42. Plan döneminde kamu yatırımları yapılan revizyonla düşürülmesine rağmen reel olarak yüksek bir oranda artırılmaktadır. Kamu tüketimi ise bu dönemde artmamakta, aksine reel olarak azalmaktadır. İktisadi olarak bir yatırım projesinin ekonomik olarak yaşama geçmesi demek, yaratılan kapasite artışını kullanmak için, personel, diğer cari gibi yatırım dışı harcamaların da artmasını gerektirmektedir. Yatırım artışı bu anlamda tek başına yeterli değildir. Burada yanıtlanması gereken soru; yatırımlar artarken, kamu tüketiminin neden bu artışın gerektirdiği harcamayı içermemesidir.

43. Planda öngörülen hedeflerin güvenilirliğini etkileyen temel faktör, bu hedeflere ilişkin kaynak çerçevesinin ve program maliyetlerinin öngörülmemiş olmasıdır. Planda bir çok şey var ama bunların nasıl yerine getirileceği veya bir diğer ifadeyle nasıl finanse edileceği açık değildir. Bu nokta kendisini özellikle yatırım örneğinde göstermektedir. Kamu faiz dışı harcamalarının reel olarak düştüğü bir ortamda plandaki hedefler ne şekilde yerine getirilecektir.

44. Genel yönetim harcama ve gelirleri en azından birinci düzey ekonomik ve fonksiyonel kodlama bazında verilmeliydi. Bu şekilde planın öngördüğü harcama ve gelir kompozisyonu, ekonomik ve sosyal hayat üzerindeki etkileri daha iyi anlaşılabilir olurdu.

45. Kamu harcamalarındaki revizyonun kamu gelirlerindeki revizyonun üstünde olması nedeniyle hem genel yönetim borçlanma gereği hem de kamu sektörü borçlanma gereğinde önemli bir iyileşme görülmektedir. Burada yanıtlanması gereken iki temel soru bulunmaktadır; birincisi kârlı kamu işletmelerinin elden çıkarıldığı bir dönemde kamu sektörü borçlanma gereği hangi kurumsal yapı tarafından ilave performansla sağlanacağı, ikinci soru ise yapılan revizyonda hangi kamu harcamalarının düşürüldüğü (ekonomik ve fonksiyonel sınıflandırma çerçevesinde) ve hangi gelirlerin düşürüldüğünün açıklanmasıdır.

46. 8 inci BYKP döneminde az gelişmiş bölgelerde fiziki ve sosyal altyapı yetersizlikleri yerel kalkınma süreci için engel oluşturmaya devam etmiştir. Önceki dönemlerde hazırlanan, GAP, Doğu Karadeniz Bölgesi Kalkınma Planı (DOKAP), Doğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı (DAP), Zonguldak-Bartın Karabük (ZBK) gibi bölgesel gelişme projeleri 8 inci BYKP döneminde tamamen rafa kaldırılmıştır. 9 uncu plan dönemi için ise sözkonusu planların adı bile anılmamaktadır. Neden bu projeler ihmal edilmiştir, rafa kaldırılmıştır?.. Ayrıca, mevcut hükümet neden GAP'a karşı şüpheyle yaklaşmaktadır? Geçmiş dönemlerde ülkemizin kaynakları, insanları, ümitleri, beklentiler bu projelere aktarıldı. Neden bu projeler ihmal edilip, bölgesel gelişme alanında konsantrasyon bozulmaktadır?.. Bu projeler uygulanmayacak idiyse neden hazırlandı, bu bölgelerde yaşayan insanlarımız umutlandırıldı?

47. 8 inci BYKP döneminde (2004) uygulamaya giren 5084 sayılı Kanun başlangıçta 36, sonrasında ise 49 ili kapsamıştır. Kanun kapsamında desteklenecek illerin popülist tercihler sonucunda belirlenmiş olması ve teşvik kapsamına çok sayıda ilin alınması uygulamanın etkinliğini sınırlandırmıştır. Bunun sonucunda, yatırımların Batı bölgelerinde yoğunlaşma süreci devam etmiş ve böylece bölgesel gelişmişlik farklılıkları daha da artmıştır.

48. Düzey 2 Bölgelerinde kurulacak olan Kalkınma Ajansları ise halen bir muamma olmanın ötesine geçememiştir. AB'den gelecek kaynaklara göre kurulan bu kurumlar, AB'den gelmesi muhtemel olan kaynaklar gelmediği zaman nasıl bir gelişme izleyecekleri halen belirsizdir. Nitekim son zamanlarda ülkemizde bir bölge enflasyonu oluşturulmuştur. Sürekli yeni bölgeler yaratılıyor. Bizim ülke olarak derdimiz durmadan kâğıt üzerinde yeni bölgeler yaratmak değil, bu bölgelerimizdeki, taşradaki, kırsal kesimdeki insanımızın yoksulluk ve sefaletine kalıcı çözümler bulmaktır. Eski projeler rafa kaldırılıyor, yenileri konmuyor. Bu süreksizlik, samimiyetsizlik ve istikrarsızlık ile bölgesel kalkınma modeli işlemeyecektir. Bölgesel kalkınma için öncelikle bölge insanını inandırmak gerekir. Sürekli hedef ve politikaların değiştiği bir ortamda ne yapılmak istendiği açık değil.

49. Nitekim AB'ye, ekonomik ve sosyal uyuma dönük olarak hazırlanan Ön Ulusal Kalkınma Planında (2004-2006) AB'den gelecek yaklaşık 1.050 milyar Euro'luk kaynağın üçte biri bölgesel gelişme programlarına ayrılmıştı. Yaklaşık 400 milyon euro gibi önemli bir kaynağın ise ne derecede kullanıldığı belli değildir. ÖÜKP dönemi sonuna gelinmiştir ama anlaşılan odur ki bu kaynaklar maalesef kullanılamamıştır. Keza, AB yetkilileri de Türkiye'deki bölgesel gelişme programlarının başarısız olduğunu ifade etmektedir.

50. Bölgesel gelişme ve dengelerin sağlanması alanında yaşanan tüm bu zaafiyetler sonucunda geri kalmış bölgelerimizden bölgelerarası göç yoluyla gelişmiş bölgelere akan nüfus bu bölgelerdeki ve kırsal kesimdeki yoksulluğu halen kentlere taşımaktadır. Bölgelerarası dengesizlikler sadece geri kalmış bölgeler açısından değil, aynı zamanda gelişmiş ve gelişmekte olan bölgeler açısından da genel bir sorun yumağı niteliği taşımayı sürdürmektedir. Bölgeler arasındaki dengesizliklerden kaynaklanan göçler, az gelişmiş bölgeleri geri kalmışlık kısır döngüsü içerisine iterken, gelişmiş bölgeler üzerinde de başta istihdam, eğitim, sağlık, konut ve kentsel altyapı gibi alanlarda yoğun bir yatırım ve hizmet talebi baskısı oluşturmaktadır. Söz konusu gereksinimler karşılanamadığından ise, kentler bir sorun yumağına dönüşmektedir.

51. Son yıllarda gittikçe önem kazanan bir diğer boyut ise özellikle büyük şehirlerde "güvenlik" sorunlarının artmasıdır. Bu kapsamda, gasp, kapkaç, hırsızlık ve fuhuş gibi suçlardaki artış ve mafya tarzı yasadışı suç örgütlerinin yaygınlaşması güvenlik sorunlarının ulaştığı boyutları tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır. Derinleşen yoksulluk sorunu, özellikle geleceğimiz olan çocuklarımızı artan oranda sokağa iterken, çocuklar tarafından işlenen suçların artmasına neden olmaktadır. Bu eğilimler özellikle son birkaç yılda daha da belirginlik kazanmıştır.

52. Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de asayiş olayları son plan döneminde önemli bir tırmanış göstererek 2004 yılında 354 bine yükselmiştir. Asayiş olayları 2001-2004 döneminde yüzde 36 artarken, özellikle 2003 ve 2004 yıllarında yıllık ortalama artış oranı yüzde 10'a ulaşmıştır. Suç oranları metropol şehirlerde yoğunlaşmakla birlikte, geleneksel kontrol mekanizmalarının baskın olduğu küçük ve orta boy Anadolu şehirlerinde, özellikle son yıllarda dikkat çekici bir sıçrama yaşanmaktadır. Örneğin, 2004 yılında trafik kazaları hariç adli olay sayısı Türkiye genelinde yüz binde 695 iken Denizli'de 1502,

Balıkesir’de 1500, Burdur’da 1292, Niğde’de 1260, Bartın’da 1154, Kastamonu’da 1072 ve Sinop’ta 767 olmuştur. Kentlerdeki yaşam koşullarının kötüleşmesi, kentlerin giderek yaşanabilir mekânlar olmaktan çıkmasına neden olmaktadır.

53. Yoksullaşma bireylerin kendilerine ve topluma olan güvenlerini sarsarak geleceğe yönelik beklentilerini de kötüleştirmektedir. Bu durumun somut bir yansıması olan intihar olaylarında önemli bir yükseliş yaşanmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine göre, kayıtlara geçen intihar ve intihara teşebbüs vakalarında 2004 yılında bir önceki yıla göre yüzde 24 oranında bir artış kaydedilmiştir.

54. Tarım kesimindeki birikmiş sorunların temel göstergesi niteliğinde olan “verimsizlik sorunu”, kırdan kente göçün de en temel nedenidir. Tarım sektöründeki bu yapısal sorunların, yalnızca piyasa dinamikleri yoluyla çözülmeye çalışılması, önümüzdeki dönemde göç sürecini hızlandıracak ve kırdaki sorunların büyük kentlere taşınmasından başka bir anlam ifade etmeyecektir.

55. Mevcut durumda tarımsal yapımız özellikle içinde barındırdığı gizli işsizlik sorunu ile büyük bir yoksulluğu ve sefaleti gizlemektedir. Tarımsal yapıdaki çözülme ise kırsal yoksulluğun göç yoluyla kentlere akma sürecini hızlandıracak ve mevcut kent yoksulluğunu daha da artıracaktır. Bu durum; kentlerde gecekondulaşma, kayıt dışı sektör istihdamı, asayiş ve güvenlik sorunları, fuhuş, cemaatçi (tarikat, cemaat, etnik ve mezhepsel gruplaşmalar, mikro milliyetçilik) şebekelerin yaygınlaşması gibi sorunları ağırlaştırıcı yönde bir etki yapacaktır.

56. Göç sürecinin diğer yansımaları ise kırsal kesimdeki mevcut yatırımların/donatıların (okul, sağlık ocağı, elektrik, su, vb.) atıl kalması ile göç edilen kentlerde yeni ve yoğun yatırım taleplerinin ortaya çıkması olacaktır. Kentlere akan göç, başta konut olmak üzere, eğitim, sağlık gibi fiziki ve sosyal altyapı yatırımlarına olan mevcut talebi daha da artıracaktır.

57. Genç ve dinamik insan gücümüz, yeterli niteliklerle donatıldığında en önemli avantajımız olacaktır. Aksi takdirde ise bu genç insangücü ülkemizin ekonomik ve sosyal dönüşümünü sınırlandıracaktır. Halihazırda genç nüfusumuzda işsizlik oranı yüzde 21 iken, bu oran kentsel alanlarda yüzde 25’e ulaşmaktadır. Ülkemizin önünde bulunan “fırsat penceresinin” değerlendirilmesi, eğitim ve yatırım faaliyetleri ile desteklenen bir “istihdam seferberliğini” gerektirmektedir. Bu çerçevede uygulanabilecek başlıca politikalar, istihdam düzeyinin kalıcı olarak iyileştirilmesi, işgücü donanımımızın artırılması, istihdam üzerindeki kamusal yüklerin azaltılması ve ülkemizde yatırım ortamının iyileştirilmesinden geçmektedir. Ama planda ne yazık ki bu amaçlara yönelik politikalar somut programlara ve projelere dayanmak yerine temenniler şeklinde yer almıştır.

58. 8’inci BYKP döneminde tarımsal destekleme politikalarında önemli değişiklikler gündeme gelmiş ve IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar tarafından da desteklenen istikrar programları ile tarım kesimine yönelik girdi, fiyat destekleri ve sübvansiyonlar büyük ölçüde kaldırılmıştır. Bunların yerine, tarımsal ürün fiyatlarının piyasa kuralları çerçevesinde belirlendiği ve tarıma yönelik desteklerin “doğrudan gelir desteği” biçiminde oluşturulduğu bir sisteme geçilmeye başlanmıştır. Etkin bölgesel, kırsal ve kentsel gelişme politikalarının olmadığı bir ortamda, tarım kesiminin artan ölçülerde piyasa dinamiklerine bırakılması bu kesimde yoksulluğu artırıcı yönde bir etki yapmıştır. Tarım kesimindeki yoksulluğun en önemli göstergesi, 2005 yılında toplam istihdam içinde tarımın payının yüzde 29,5 olmasına rağmen, bu sektörün milli gelir oluşumuna yaptığı katkının yüzde 10,3 civarında gerçekleşmesidir.

59. Tarım sektörünün toplam milli gelir ve toplam istihdam içindeki payları arasındaki çarpıklık, tarım sektöründeki verimlilik düzeyinin diğer sektörlerle kıyaslanamayacak ölçüde düşük olduğunu göstermekte ve tarım sektöründen diğer sektörlerle istihdam kaymasının temel dinamiğini oluşturmaktadır. Nitekim, ülkemizde sanayi ve hizmetler sektörlerinde verimlilik ABD’deki ilgili sektörlerin yaklaşık 6’da biri düzeyinde iken, tarım sektöründe 15’te biri düzeyinde bulunmaktadır. Sanayi ve hizmetler sektörlerinin göreceli olarak yüksek olan verimlilik düzeylerinden kaynaklanan yüksek ücrete dayalı daha iyi bir yaşam beklentisi, tarımdan sanayi ve hizmetler sektörüne yoğun işgücü akımının (göç) temel kaynağını oluşturmaktadır. Tarım sektöründeki düşük verimlilik, uzun yıllardır yaşanmakta olan göç olgusunun önümüzdeki dönemde de önemini korumaya devam edeceğini göstermektedir.

60. Son dönemlerdeki genel yaklaşımlarda olduğu gibi 9’uncu planda da tarım adeta ülkenin gündeminden çıkarılmış ve çözümlenmesi süreci piyasa dinamiklerine bırakılmıştır. Yoğun bir nüfusu ve istihdamı barındıran sektörün hızla çözülecek olması ise sektörün kamufle ettiği sorunların başka alanlarda ortaya çıkacağını işaret etmektedir. Nitekim, önümüzdeki dönemlerde kent yoksulluğu, kentsel alanlarda işsizlik ve uyum sorunları daha da önem kazanacak sorunlardır. Ancak, plan bu alana dönük somut öneriler içermemektedir.

61. Özetle 9’uncu plan

a) Bütüncül bir yaklaşım ve kendi içinde tutarlılığı olan bir anlayıştan uzaktır.

b) Gelir dağılımındaki dengesizlik, işsizlik, yoksulluk gibi temel sorun alanlarına köklü hiçbir değişiklik getirmemektedir.

c) Plan, evrensel değerlerden kopuk bir insan tipi yaratmaya çalışmaktadır.

d) Çağdaş anlamda yeniden yapılandırılması gereken, Millî Eğitim Bakanlığı ve eğitim sistemi konusunda klasik söylemlerin dışına çıkılmamıştır.

e) Bölgesel sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik dengesizliklerin giderilmesine yönelik sağlıklı ve tutarlı bir politika ya da hedef belirlenmemiştir.

f) Kırsal kesimdeki hızlı çözülmenin sonucu olarak, kente akacak yaklaşık 15 milyon kişinin topluma uyumu konusu planda tümüyle gözardı edilmiştir.

g) Türkiye'nin temel sorunu olan kayıtdışı ekonomi konusunda hiçbir sağlıklı politikaya planda yer verilmemiştir.

h) Bugün için tüm esnekliğini yitiren vergi sistemi ve izlenen vergi politikasının iyileştirilmesini değil, sürdürülmesini esas alan bir politikadan yana tavır alınmıştır.

Tasarı bu haliyle, daha başlangıçta geleceğe umut açabilecek bir yapıdan uzaklaşmıştır. Ayrışık oyumuza ekli tablolar, planın hangi mantıkla değiştirildiğini ve AKP Hükümetinin plan anlayışını açıkça ortaya koymaktadır.

M. Akif Hamzaçebi
Trabzon

Kemal Kılıçdaroğlu
İstanbul

Enis Tütüncü
Tekirdağ

Mustafa Özyürek
Mersin

A. Kemal Deveciler
Balıkesir

M. Mesut Özakcan
Aydın

Birgen Keleş
İstanbul

Gürol Ergin
Muğla

AYRIŞIK OY YAZISIDIR

9. Kalkınma Planı; “planlama anlayışı” açısından “ilk”leri içinde barındırmaktadır. Cumhuriyet tarihinde ilk kez, Avrupa Birliği proje kriterlerine uyum sağlamak açısından 5 yıl yerine, 7 yıllık bir süreyi kapsayacak bir biçimde hazırlanan 9. Kalkınma Planının ana eksenini 2014 yılında Türkiye’nin AB’ye tam üye olacağı beklentisi üzerine oturtulmuştur.

“İstikrar içinde büyüyen, gelirini daha adil paylaşan, küresel ölçekte rekabet gücüne sahip, bilgi toplumuna dönüşen ve AB’ye uyum sürecini tamamlamış bir Türkiye” vizyonu üzerine yapılandırılan 9. Kalkınma Planı’nın bir başka dikkat çekici yönü de, çözüm önerileri ve programları getirmek yerine; sadece sorunları ve hedefleri ortaya koymasındır.

9. Kalkınma Planı’na ilişkin eleştirilerimiz şu noktalarda toplanmaktadır:

1-) 9. Kalkınma Planında ortaya konulan hedefler gerçekçi değildir:

9. Kalkınma Planına dayalı olarak hazırlanan Orta Vadeli Programda, 1 ABD Dolarının 2006 yılında 1,4502, 2009 yılında 1,4780 YTL; cari açığın 2006 sonu için 27,8, 2009’da 34,4 milyar dolar olacağı, 10,4 olan işsizlik oranının 2009’da da aynı kalacağı öngörülmüş, geçtiğimiz yıl sonunda 5,042 olan kişi başına düşen yıllık milli gelirin 2013 yılında 10 bin 100 dolara yükseleceği varsayılmıştır.

Oysa Dünya Bankasının 2006 yılı Ekonomik Memorandumuna göre, yapısal reformları gerçekleştirmek kaydı ile, Türkiye’de 2015 yılında kişi başına düşen yıllık gelir ancak 6000 dolar olacaktır.

2-) Dış piyasalardaki gelişmeler hesaba katılmamıştır.

9. Kalkınma Planının ana hedefleri, Mayıs ayı başından bu yana iç piyasalarda süren dalgalanmalarla aşınmış, hedeflerde büyük ölçülerde sapma meydana gelmiştir.

ABD Doları, 2006’nın ilk yarısında 1,600 YTL’nin, cari açık 28 milyar doların üzerine çıkmış, işsizlik TÜİK’nun rakamlarına göre yüzde 11’i aşmıştır.

9. Kalkınma Planı, temel rakamlardaki sapmalardan da anlaşılacağı üzere, Mayıs ayında meydana gelen piyasa dalgalanmaları ile dış ekonomik faktörleri hesaba katmamıştır.

3-) Plana siyasi müdahale yapılmıştır:

9. Kalkınma Plan taslağının girişinde belirtildiği gibi 5 Temmuz 2005 tarihinden bu yana plan taslağı hazırlığına kamu ve özel kesim ile üniversitelerden 2252 kişi katılmış, taslakta yer alan başlıklara ilişkin 57 adet ayrı komisyon kurulmuştur. Devlet Planlama Teşkilâtının yaklaşık bir yıl sürdürdüğü plan taslağında yer alan temel göstergeler, Yüksek Planlama Kurulunun Mayıs ayı başlarında yaptığı toplantıda siyasi iradenin isteği üzerine tamamen subjektif bir biçimde değiştirilmiştir. Bunun en somut örneği DPT’nin hazırladığı taslakta, 2013 yılı için öngörülen kişi başına düşen yıllık gelir 8 bin dolarken, YPK’dan çıkan taslakta bu rakamın 10 bin 100 dolar olarak yükseltilmesidir. Aynı biçimde önümüzdeki 7 yıllık süreye ilişkin ithalat ve ihracat hedefleri ile de oynanmıştır.

4-) Öngörülen Cari Açığın nasıl finanse edileceği belli değildir.

Kalkınma Planına dayalı olarak hazırlanan Orta Vadeli Planda, 2007 yılında gayri safi milli hâsılının yüzde 8’ine dayanan cari açığın aynen sürdürüleceği ve bugün 28 milyar dolara ulaşan cari açığın 2007-2009 döneminde 35 milyar doların üzerine çıkacağı öngörülmüştür.

YTL’nin dolar karşısında 1,400’ün altında kalacağı, giderek yükselen cari açığın finansmanında dış borç bulunabileceği varsayımından hareket edilmiştir. Bu iyimser varsayım, 9. Kalkınma Planının hedeflerini inandırıcı olmaktan çıkarmıştır.

5-) Temel ekonomik sorunlara ilişkin somut çözüm önerileri getirilmemiştir:

9. Kalkınma Plan taslağı, “Rekabet Gücünün Artırılması”, “İstihdamın Artırılması”, “Beşeri ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi”, “Bölgesel Gelişmenin Sağlanması” ve “Kamu Hizmetlerinde Kalite ve Etkinliğin Artırılması” eksenlerine dayandırılmıştır.

Ancak, ülkemiz ekonomisinin önemli yapı taşlarını oluşturan bu eksenlerin içinde yer alan sorunlara ilişkin somut hiçbir çözüm önerisi getirilmemiş, sorunlara sadece “temenni” çerçevesinde yaklaşılmıştır.

Örneğin, “Rekabet Gücünün Artırılması” başlığı altında sıralanan “Makroekonomik İstikrarın Kalıcı Hale Getirilmesi”, “İş Ortamının İyileştirilmesi”, “Ekonomide Kayıtdışılığın Azaltılması”, “Tarımsal Yapının Etkinleştirilmesi”, “İstihdamın Artırılması” başlığı altında sıralanan “İşgücü Piyasasının Geliştirilmesi” ve “Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması”, “Eğitim Sisteminin Etkinleştirilmesi”, “Gelir Dağılımının İyileştirilmesi”, “Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması” gibi hedeflerin nasıl gerçekleştirileceği belli değildir.

Plan, istikrarlı bir büyümeyi sağlayacak, ekonomiye küresel ölçüde rekabet gücü kazandıracak ve ABSürecinde temel yapısal değişiklikleri gerçekleştirecek çözüm önerilerinden uzaktır.

6-) AB ile uyum kaygısı, DPT işlevini tartışmalı hale getirmiştir.

Avrupa Birliği, 2007-2013 mali bütçe döneminde aday ülkelere proje bazında destek vermek üzere 15 milyar Euro’luk bir kaynak ayırmıştır. Bu bütçe üzerinde henüz uzlaşma sağlanamamasına karşın, kaynaktan azami ölçüde pay alabilmek kaygısı, geçmiş dönemlerde zaten hayata geçirilmeyen plan anlayışlarında köklü bir değişikliği zorunlu kılmıştır.

9. Kalkınma Planının, bir yıllık erteleme ile birlikte 7 yıllık bir sürece dayandırılması da, Avrupa Birliğinin “proje kriterlerine uyum sağlayabilme” kaygılarını ön plana çıkarmaktadır. Anayasanın 166. maddesi çerçevesinde, “Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayi ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlama” görevini devlet adına üstlenen DPT’nin işlevini yeniden tartışılır hale getirmiştir.

DPT, bu süreçte, “Kalkınma planlaması yapan bir kuruluş” olmaktan çıkarak, AB standartlarında “proje havuzu sistemini” devreye sokan bir kuruluş olma sürecine girmiştir. Kalkınma Ajansları kurulmasına ilişkin yasanın uygulamaya başlamasıyla birlikte DPT, Anayasada belirtilen işlevinden daha da uzaklaşacaktır.

7-) Planda gerekli ekonomik yapısal reformlara yer verilmemiştir:

Ülkemiz ekonomisinin temel sorunları, yükselen cari açık, işsizlik ve gelir dağılımındaki adaletsizliktir.

Dünya Bankasının 2006 ekonomik göstergelerine ilişkin raporuna göre, Türkiye, gelir dağılımındaki adaletsizlik açısından dünyanın performansı en kötü ülkeleri arasında yer almaktadır. Dünya Bankası raporuna göre, ülkemizde en zengin yüzde 10 ile en yoksul yüzde 10 arasında 17 kat fark bulunmakta, günde 2 doların altında bir gelire yaşayan nüfusun oranı, yüzde 10,3’ten yüzde 18’e çıkmış bulunmaktadır.

Ayrıca ülkemiz, 25 AB ülkesi içinde bölgesel eşitsizliklerin de en fazla olduğu ülke konumundadır.

Hükümetin uyguladığı maliye ve vergi politikalarıyla, yüzde 66 oranındaki dolaylı vergilerin payı 6 puan artarak yüzde 72’ye çıkmış, KDV, özel tüketim vergisi ve özel iletişim vergisi gibi vergilerin payı yüzde 72 olmuştur.

Türkiye’de kişi başına düşen milli gelir AB’nin beşte biri ve kişi başına tüketicilerin ödediği reel vergi AB ülkelerindeki vergilerin 3-4 katıdır. Sanayinin gelişiminde çok önemli bir faktör olan elektrik, akaryakıt, doğalgaz gibi temel girdilerden alınan vergilerin çok yüksek olmasının yanı sıra, istihdam üzerindeki vergi yükü de, yüzde 42’ye çıkmıştır.

İşsizlik, yükselen büyüme rakamlarına rağmen kronikleşen temel sorun olarak ön plana çıkmaktadır. İşsizlik 2006 yılında daha da artmış ve 11,8’e çıkmıştır. Üniversite mezunlarının yüzde 30’u işsizdir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da işsizlik oranı, yüzde 40’larda seyretmektedir. Tarımdaki çözülme ve eksik istihdamla birlikte gerçek işsizlik oranı, yüzde 15,7 olarak hesaplanmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye, her yıl en azından 1 milyon kişiye iş olanağı yaratmak durumundadır.

9. Kalkınma Planında; 2013 yılında yüzde 7,7’ye düşmesi hedeflenen işsizlik oranı gerçekçi olmadığı gibi, Planda istihdamın artırılması kapsamında bir çözüm önerisi getirilmemiştir.

Cari açık açısından Türkiye, Avrupa ülkeleri İzlanda, Bulgaristan, Portekiz, Romanya ve Macaristan ile birlikte en kötü 7 ülke arasında yer almaktadır. 2005 yıl sonu itibarıyla ihracatımız 70 milyar doların üzerine çıkmış, ancak ithalat da 115 milyar dolar ile rekor kırmıştır. 2005 yılı sonunda 23 milyar doları geçen cari açık, 2006 yılı ilk yarısında 28 milyar dolara yaklaşmıştır. Cari açığın milli gelire oranı, yüzde 8’leri geçmiştir.

Planda, Avrupa Birliği üyelerinin çok üzerinde seyreden cari açığın önümüzdeki süreçte düşeceği varsayıldığı gibi, finansmanı konusunda da herhangi bir çözüm önerisi getirilmemiştir.

İthalatın ihracata oranının giderek büyümesi, Türkiye’nin uluslararası rekabet gücünün giderek zayıfladığının göstergesidir. Büyüme olduğu dönemlerde bile ihracata yönelik tekstil, turizm gibi sektörlerde baş gösteren sıkıntı, sanayinin rekabet gücünün artırılması için ekonomik sistemin bir bütün olarak yeniden tasarlanmasını zorunlu kılmaktadır. Türkiye, sermaye ve emek kullanımı yanı sıra teknolojik değişim sonucu verimlilik artışına ayarlı, verimlilik ve istihdam sağlamaya dönük, sürdürülebilir bir büyüme sağlayacak, zengin Kuzey’in tarım sübvansiyonlarından etkilenen uluslararası pazar fiyatları, Çin ve Hindistan’ın ucuz emek gücü karşısında rekabet edebilecek ülkesel bir strateji kurmak zorundadır. Plan bu konuda da muğlaktır.

Savunma sanayii, Türkiye için önceliği olan, ülke güvenliğini doğrudan ilgilendiren bir sektördür. Türkiye, ulusal güvenliği sağlamanın yanında, bölgesel bir istikrar unsuru olmak istiyorsa, savunma sanayini ekonomik olarak güçlendirmeli ve rekabet edebilir bir yapıya kavuşturmalıdır. Türkiye’nin bölgesel bir güç olma potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik olarak Planda herhangi bir vizyon ortaya konulmaması düşündürücüdür.

Enerji sektörü, Türkiye’nin Orta Asya ve Orta Doğu enerji kaynaklarının kavşak noktasında bulunması nedeniyle stratejik öneme sahip bir sektördür. Sanayi sektörünün rekabet gücünü de doğrudan etkileyecek olan bu enerji alanında alternatif kaynaklara yönelme, ucuz, güvenli ve sürekli kaynaklar yaratma zorunluluğu vardır.

Tarım sektörünün verimliliği ve rekabet gücüne kavuşturulması, önümüzdeki AB sürecinde kritik önem taşımaktadır. Avrupa ülkelerinde tarımsal üretimin yüzde 65’i hayvansal, yüzde 35’i bitkisel üretime dayanmaktadır. Türkiye’de ise bu oran tam tersidir. AB politikaları çerçevesinde destekleme politikalarından yoksun kalan tarım kesiminde çözümlere başlamıştır. Bu çözümler kentlere göç ve işsizliği tetikleyen bir unsurdur.

Tarıma yeniden rekabet gücü kazandırmak ve verimliliği sağlamak için teşvik politikaları yeniden gözden geçirilerek, gönüllü arazi birleştirmeleri yapılmalı, tarımsal sanayi geliştirilmeli, ürün planlaması yapılmalı, hayvancılığı geliştirecek projelere öncelik verilmeli, teknolojik destek sağlanmalı, doğrudan gelir desteği ürün planlaması ile birlikte ailesel bazda yeniden değerlendirilmeli, tarımsal ürünlerin ihracatına yönelik yatırım ve teşvik politikaları hayata geçirilmelidir.

Türkiye'nin ekonomik gelişimi için, mevcut eğitim sisteminde köklü ve ciddi bir reform ihtiyacı vardır.Eğitim sisteminin bu yapısıyla, sanayiın gereksinmelerine yanıt vermesi mümkün değildir.

AB ülkelerinde, eğitim sistemi içerisinde mesleki ve teknik eğitimin oranı yüzde 75'tir. Türkiye'de ise; eğitim sisteminde AB ülkelerindeki sistemin tam tersi bir piramit oluşturulmuş, üniversiteye endeksli bir orta öğretim sistemi kurgulanmıştır. Bu çarpık sistemin sonunda her yıl hiçbir mesleki formasyonu olmayan 11,5 milyon genç üniversite kapısını zorlamakta, bunlardan ancak yüzde 20'si yüksek öğrenim imkânı bulabilmektedirler.

Eğitim sisteminde, AB standartlarında niteliği yükseltecek, sanayinin ihtiyaç duyduğu eleman ihtiyacını karşılayacak, radikal değişikliklere gidilmesi, ertelenemeyecek acil bir ihtiyaçtır.

Yüzde 60'lara varan kayıt dışı ekonomi, 15 milyar dolara yaklaşan kaçakçılık, kamu yatırımlarındaki azalma, özelleştirmede ortaya çıkan sorunlar ve sağlık sorunları da köklü değişiklikleri gerekli kılmaktadır.

Ülkemiz, 9. Kalkınma Planının uygulanacağı 7 yıllık süreçte, ciddi bir yol ayrımındadır.Uluslararası piyasalarla rekabet edebilecek, istikrarlı bir ekonomik yapının oluşturulması ve AB standartlarının yakalanabilmesi için;yatırım ortamının iyileştirilmesi, sanayi ve tarım sektörlerinin rekabet gücüne kavuşturulması, ihracata dönük bir yatırım programı ile kesintisiz büyümenin gerçekleştirilmesi, vergi adaletinin sağlanması, istihdam sorununun çözümlenmesi, gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesi, finans sektörünün üretici kesimleri ve yatırımları destekleyecek niteliğe kavuşturulması, işgücü piyasalarının iyileştirilmesi ve emeğin niteliğinin artırılması, her alanda teknolojik yenilenme sağlanması için gerçekçi ve akılcı bir vizyonla yeni bir programa ihtiyaç vardır.

9. Kalkınma Planı, bu gereksinimleri karşılamaktan uzak, gerçekçi olmayan bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

Selami Yiğit
Kars

Muhsin Koçyiğit
Diyarbakır

